

Nepremičnine: Cene

spet rastejo / **Nove usmeritve pri**

urejanju otroških igrišč: Igrišča za 21. stoletje /

Gozd in les: Neizrabljena priložnost Slovenije / **Feng šuj:**

Kako ustvariti prostore, prijetne za bivanje / **Stolpnice:** Se je gradnja

v neskončne višave ustavila? / **Urbani prostori:** Izbor najboljših

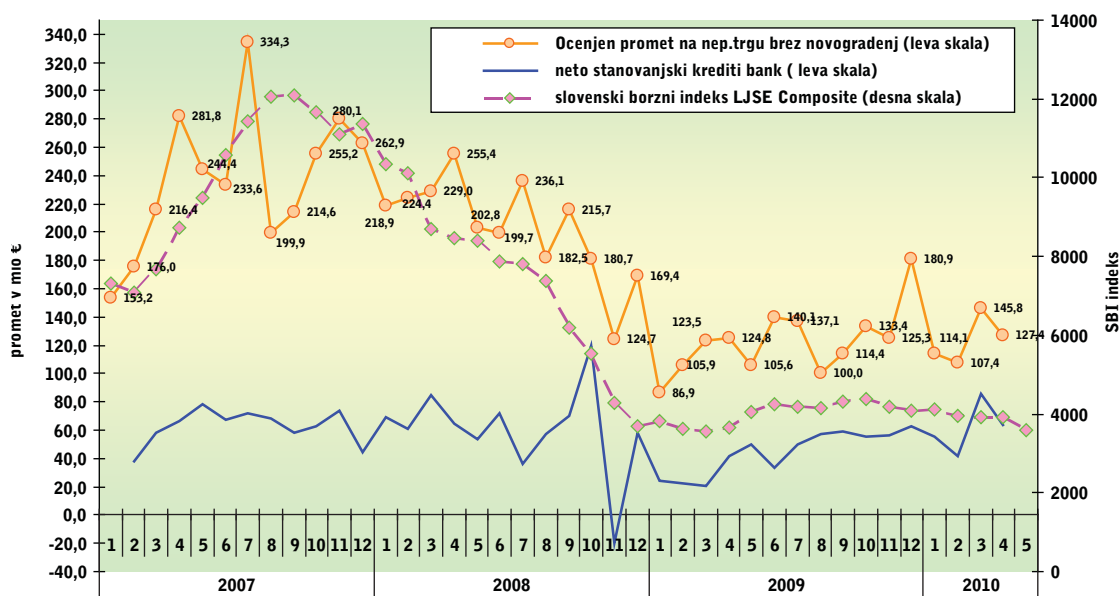
poslovnih objektov v Sloveniji

CENE SPET RASTEJO

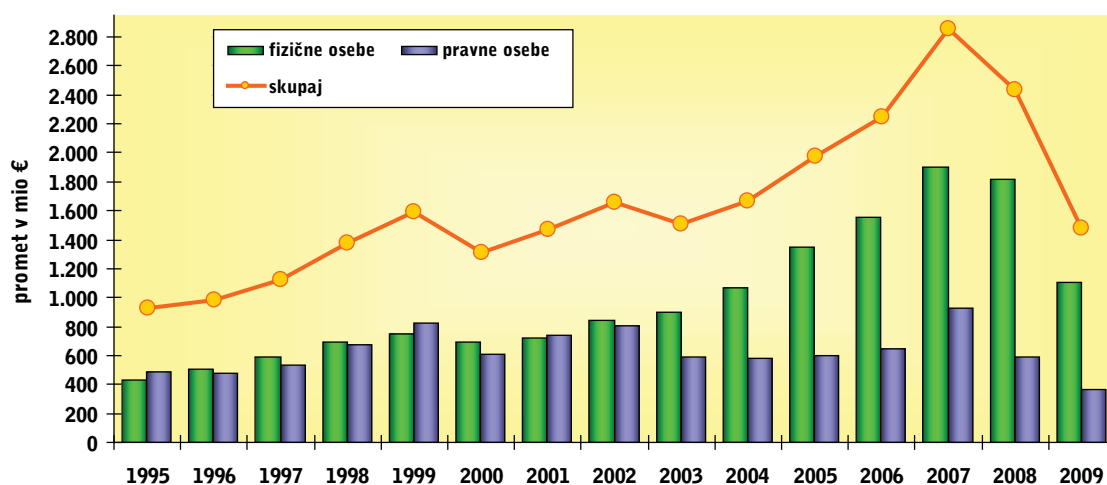
Anton Kožar, Inštitut za nepremičnine

Nepremičninski trg poganja obilna ponudba bančnih posojil

Promet na nepremičninskem trgu, cene delnic in stanovanjska posojila bank

Promet na nepremičninskem trgu po vrsti zavezanca

Slovenski nepremičninski trg z lastniškimi nepremičninskimi pravicami je bil zadnjih petnajst let stabilen, zadnji dve leti pa ima podobne značilnosti kot drugod po svetu. Obseg prometa je dosegel vrhunec leta 2007 s približno 2,8 milijarde evrov, lani pa je bil skoraj polovico manjši. Od lanske jeseni ga poganjajo predvsem bančna posojila gospodinjstvom.

Po privatizaciji stanovanj pri nas nikoli ni zaživel tržni najem. Lastništvu stanovanj smo dajali prednost skoraj dvajset let, to se kaže v celotni regulativi stanovanjske politike, kolikor je sploh imamo. Najemni trg v času obračanja nepremičninskega cikla navzdol sploh ne igra vloge, ki bi jo lahko. Vemo, da se v kriznih letih povpraševanje po subvencijah za najemnine poveča. Pri nas se to kaže v povečanem številu prošelj za neprofitna stanovanja. Če seštejemo subvencije za najemnike in ugodnosti vseh drugih ukrepov za socialno šibke uporabnike stanovanj, znaša celoten znesek, ki ga država nameni za stanovanjsko oskrbo, približno pet milijonov evrov. Drobiž, v primerjavi z realnimi potrebami revnih gospodinjstev. Dejansko bi moral znašati skoraj desetkrat toliko. Iz distribucije dohodkov gospodinjstev vemo, da si kar približno 40 odstotkov gospodinjstev ni sposobnih zagotoviti dolgoročne oskrbe s stanovanjem iz lastnih dohodkov, tako da pomen in vloga pomoči staršev in sorodnikov še naraščata. Ker naša gospodinjstva glede na gospodinjstva v drugih članicah EU niso zelo zadolžena, so se v tem položaju dobro znašle banke, ki imajo od vstopa Slovenije v evropsko monetarno unijo stanovanjski trg za svojo tržno nišo. Paradoksalno je, da pri nas najemina, če najemodajalec

poravna vse davke, ne zadošča za nakup nadomestnega stanovanja. Če pa lastnik oddaja na črno ali na sivo, se temu cilju kar precej približa, saj se izogne najmanj 9,6-odstotni efektivni obdavčitvi najemnin, če sodi v najvišji dohodkovni razred, pa dobri 24-odstotni. Razlika med oddajanjem stanovanja na črno ali na sivo je v tem, da se pri oddajanju na črno najemnina plača v gotovini na roke, da ni nobene pogodbe ali drugega pisnega sporazuma med najemodajalcem in najemnikom in da ni plačan davek (tipično je zlasti za oddajanje stanovanj tujim delavcem), pri oddajanju na sivo pa je pogodba med najemodajalcem in najemnikom sicer sklenjena, a ni registrirana, prav tako pa v tem primeru ni plačan davek. Potem ko je prejšnja vlada odpravila obvezo prijavljanja najemnih pogodb, se sivi najemniški trg vse bolj spreminja v črnega, že skoraj mafijškega.

Cene starih stanovanj so se po podatkih Statističnega urada RS prve tri mesece letošnjega leta povečale kar za 3,1 odstotka, cene novozgrajenih stanovanj pa so se v istem obdobju povečale za 1,6 odstotka. Na letni ravni znaša razlika v tempu rasti kar 13 odstotkov proti 7 odstotkom. Od januarja do maja letos so se stroški stanovanjske gradnje (brez zemlje) povečali za 2,8 odstotka oz. 7 odstotkov na leto. To pome-

CELOTEN ZNESEK, KI GA DRŽAVA NAMENI ZA STANOVANJSKO OSKRBO, ZNAŠA PRIBLIŽNO PET MILIJONOV EVROV. DROBIŽ, V PRIMERJAVI Z REALNIMI POTREBAMI REVNIH GOSPODINJSTEV. DEJANSKO BI MORAL ZNAŠATI SKORAJ DESETKRAT TOLIKO.

ni, da se zaradi povečanih vhodnih stroškov pri gradnji (rast minimalnih plač in surovin v svetu) prodajne cene novih stanovanj prilagajajo vhodnim stroškom. Cene starih stanovanj bi se morale po pričakovanju kupcev že lani bolj prilagoditi navzdol, kot so se, prve tri mesece letošnjega leta pa kar za 6 odstotnih točk prehitvejo rast stroškov novogradenj.

Lani in v začetku letošnjega leta neto plače v povprečju naraščajo po 3,4 odstotka na leto, splošne gospodarske razmere pa ostajajo negotove.

Po podatkih največjega nepremičninskega portala Slonep so se najemnine lani začele zniževati, to pa se nadaljuje tudi prvo četrtletje letos. Prve tri mesece letošnjega leta so se najemnine znižale za 7,4 odstotka, odvisno od velikosti stanovanj. Celotni garsonjerah je znaša-

lo znižanje 2 odstotka glede na zadnje četrtletje lanskega leta. Dolgoročno takšna gibanja niso mogoča, saj se bo moral trg urediti: najemnina mora omogočiti poplačilo celotne naložbe, z upoštevanjem drugačnih donosov zaradi reinvestiranja. Že zdaj lahko govorimo o resnih nepravilnostih na najemnem trgu kot pomembni cikli, ki zavira preobrat cikla na trgu nepremičnin. Tako se je na primer v Švici predlani in lani promet na nepremičninskem trgu zmanjšal. Vendar ima Švica zelo stabilen in nizek, okrog 5-odstotni letni donos na nepremičnine, trg pa je dobro reguliran.

Postavlja se vprašanje, kaj poganja rast cen starih nepremičnin. Događa se ravno nasprotno od pričakovanj. Gospodinjstva so pričakovala občutnejše znižanje vrednosti nepremičnin od realiziranega. Korek-

cija cen starih stanovanj znaša le še 9 odstotnih točk: od najvišje ravni v tretjem četrtletju leta 2008 do konca prvega četrtletja letošnjega leta. Cene starih stanovanj ne rastejo zaradi plač, saj neto plača na zaposlenega raste komaj dober odstotek na četrtletje. Zniževanje najemnin torej delno izraža plačna gibanja, delno pa težave armade brezposelnih, ki se je z gospodarsko krizo povečala na približno sto tisoč. Za brezposelne je pomemben vsak cent, ki ga odmerijo za obratovalne stroške.

Konec leta 2008 je znašala ocena vrednosti stanovanj, izračunana na podlagi metode kapitalizacije stanovitnega dobička, okrog 70 odstotkov realiziranih transakcijskih cen stanovanj. Prilagoditev cen stanovanj navzdol za okrog 15 odstotnih točk od vrha nepremičninskega cikla do lanske jeseni je kratko-

PREVERITE POSEBNE POPUSTE

IN SI SESTAVITE SVOJO CENO DO KONCA JULIJA 2010.*

WWW.TPCLIVADE.SI • TPC.LIVADE@SIOL.NET • T: 05/662 62 01

Prodaja: TPC Livade d.o.o., Južna cesta 101, 6310 Izola.

EKSKLUZIVNA LOKACIJA

NADSTANDARNA STANOVANJA OPREMLJENA Z INTELIGENTNO INSTALACIJO, NA IZREDNI LOKACIJI.

Velikost stanovanj:

od 33,14 do 224,74 m² neto stanovanjske površine.

Cene stanovanj:

od 1.907 do 3.563 EUR/m² z DDV.

Cena parkirnega prostora:

od 11.303 do 17.518 EUR z DDV.

TPC LIVADE
IZOLA

NADSTANDARNA STANOVANJA

TPC LIVADE V IZOLI

*Različne možnosti popustov pri nakupu stanovanja. Nekateri popusti se med seboj izključujejo. Akcijska ponudba velja do 31. julija 2010. Pogoji nakupa in razpoložljivih popustov so podrobneje opisani na www.tpclivade.si.

Gospodarska kriza v Sloveniji je najbolj radikalno prizadela gradbeni sektor. Prišlo je do padca povpraševanja in v veliko primerih tudi do padca kakovosti novogradenj. Opaziti je veliko uniformiranost ponujenih stanovanj, saj so investitorji zlasti v mestih težili k maksimizaciji razpoložljivih stanovanjskih površin na kvadratni meter zemlje. A obstajajo tudi izjeme. Da življenje v mestu ne pomeni nujno prostorske in infrastrukturne utesnjenosti, ki je značilna za večino klasičnih stanovanjskih sosesk, dokazuje naselje Nove dimenzije na Ledarski ulici v ljubljanskih Kosezah. Investitor naselja je družba Ganamm d.o.o.

ročno povečala donos za investicije v nepremičnine, toda od septembra lani se donosi spet zmanjšujejo. Prve tri mesece letošnjega leta so se cene starih stanovanj povečale za 3,1 odstotka. Torej se že pol leta gibljejo ravno v nasprotni smeri kot najemnine. Gre za proces, ki poslabšuje pričakovani donos. Postavlja se vprašanje, kaj nam nepremičninski trg s svojimi podatki sporoča. Še zlasti, ker vemo, da promet na trgu poteka na spodnji meji nepremičninskega cikla.

Leta 2006, tik pred prevzemom evropske valute, so gospodinjstva vsak mesec v bankah najela za približno 27 milijonov evrov (neto) po-

sojil, leta 2007 pa že 62 milijonov evrov. Zgolj in samo lani se je neto posojanje bank gospodinjstvom skrčilo: znašalo je neto 44 milijonov evrov na mesec, to pa je še vedno več kot leta 2006. Letos je neto posojanje bank gospodinjstvom prve štiri mesece na ravni visokega potrošniškega optimizma iz leta 2007. Drugače povedano, leta 2007 so banke financirale 12 odstotkov na enoto prometa z nepremičninami, lani in letos pa okrog 50 odstotkov. To kaže, da so banke zelo močno vpete v financiranje nepremičninskega in stanovanjskega trga. Obseg neto stanovanjskih posojil letos (januar-april) znaša skoraj 250 mili-

jonov evrov, to pa je v razmerju do neto bančnih posojil gospodarstvu skoraj 75 odstotkov. Banke očitno vidijo v stanovanjskem trgu priložnost, toda rast cen starih stanovanj je glede na gospodarske razmere nesmiselno visoka. Menim, da je v takih razmerah nakup iz naložbenega motiva neprivlačen in pri sedanjem davčnem vijaku tudi neracionalen. Obseg alokacije stanovanjskih posojil gospodinjstvom z vidika stanovanjske oskrbe je prevelik in najbrž bo nujno vsaj relativno zmanjšanje: več za gospodarstvo in manj za nakup stanovanj, saj sedanje razmerje dolgoročno ni vzdržno.

Ta sestavek je prekratek, da bi v njem lahko zajeli vse predloge, ki jih mora država pripraviti za ureditev najemnega trga in za reševanje vprašanja zaloga na novo proizvedenih stanovanj, tudi tistih, ki jih je za trg gradil republiški stanovanjski sklad. Toda predvsem se mora spremeniti uradniška mentaliteta, da lahko tržne najemnine znašajo le sedem evrov za kvadratni meter, in preiti na razmišljanje, da mora najemnina v ekonomski življenjski dobi nepremičnine znašati vsaj toliko, da na koncu ekonomskega življenja zadošča za nakupno vrednost nadomestnega stanovanja.

ARCONT IP d. o. o., Ljutomerska c. 30, Gornja Radgona / info@arcont.si
Slika je simbolična. Ugodnosti v različnih prodajnih akcijah se med seboj izključujejo.

ARCONT

60 LET

MODRA ŠTEVILKA
080 88 31
BREZPLAČNA ŠTEVILKA

www.okna-vrata.si

NOV PRODAJNI SALON TUDI V MURSKI SOBOTI

ARCONT IP, največji proizvajalec stavbnega pohištva v Pomurju, vsako leto svoji prodajni mreži doda novo poslovalnico. Novi poslovni enoti v Logatcu se bo letos pridružila še ena poslovna enota v Murski Soboti.

Vabljeni na otvoritev prodajnega salona ARCONT, ki bo 1. julija, v Obrtni ulici 39 v Murski Soboti (bivši Merkur Mojster). Vse stranke, ki se bodo za nakup stavbnega pohištva odločile v mesecu juliju, bodo deležne posebnega otvoritvenega popusta.

Ustvarjamo hiše

s srcem.

marles®

Marles **hiša**-moja hiša.

MARLES SISTEMI - UČINKOVITI IN VARČNI

Če vas zanima, **INOVATIVNA PAMETNA HIŠA MARLES**,

pokličite 02 429 46 03 ali obiščite spletno stran www.marles-hise.si.

E Eko sklad
Slovenski okoljski javni sklad
Eco Fund
Slovenian Environmental Public Fund

Z Marles ECO hišo do
25.000 €
subvencije

Marles ECO hiše so najboljši prijatelji vašega dobrega počutja in naravnega okolja.

marles PSP®
okna - vrata - senčila

IGRIŠČA ZA OTROKE 21. STOLETJA

Maja Simoneti

Nove usmeritve pri urejanju otroških igrišč

»Carsko je!« se dere dvanajstletnik, očitno prvič na novem igrišču v ljubljanskem živalskem vrtu. Dobro igrišče je želja vsakega otroka in vsakega od staršev, pa tudi vsakega župana, učitelja in navsezadnje trgovca. Otroška igrišča razkrivajo dušo družbe in z igrišči se zadnje čase več ukvarjamo tudi v Sloveniji. V socialistični preteklosti je bilo za igrišča poskrbljeno tako, da se jih, razen otrok in staršev, nismo posebej zavedali. Šele prehod v tržno gospodarstvo in privatizacija sta s podobo nevzdrževanih zelenic in propadajočih igral razgalila ranljivost tega in drugih javnih sistemov. Misel, da se lahko občina s privatizacijo stanovanj razbremeni stroškov za javne ureditve, se je izkazala za nedomišljeno in vsestransko škodljivo.

Urejanje otroških igrišč ostaja pri nas še vedno nedomišljeno, to je najradikalneje videti ob novi stanovanjski gradnji. Prvi primeri dobre prakse novih ureditev, kot je tista v živalskem vrtu, kažejo, da pri urejanju otroških igrišč upoštevamo sodobne usmeritve, ob novi stanovanjski gradnji pa vsi po vrsti, od projektantov do občinskih strokovnih služb, ki vodijo pripravo dokumentacije, od občinskih svetnikov, ki potrjujejo urbanistično dokumentacijo, do zaposlenih na upravnih enotah in v inšpekcijskih službah dokazujejo, da nimajo potrebnega znanja in pristojnosti za opravljanje svoje vloge pri urejanju otroških igrišč. Za neznanje namreč gre, ko na soncu izpostavljeno površino, utrjeno s stisnjenim gumijem, postavite dve na kovinsko vzmet natakneni živalci v kontrastnih barvah, namenjeni guganju triletnikov, in to imenujete igrišče. Sprenevedanje v zvezi z urejanjem igrišč v času tranzicije se danes kaže v načrtovanju stanovanjske gradnje za trg. Kdaj smo se v Sloveniji odrekli urbanistični politiki kot tisti izmed socialnih politik,

IGRIŠČE NA TRGU 9. MAJA PRED OSNOVNO ŠOLO VITA KRAIGHERJA ZA BEŽIGRADOM V LJUBLJANI

BORUT KRAJNC

Igrišče na Trgu 9. maja je bilo konceptualno prenovljeno lani. Ustvarjena igralna krajina pod velikimi krošnjami dreves je po mnenju Janija Richterja čudovita. Dobro je razmerje med igrali in drugimi igralnimi prvinami, kot so hribočki, skale in travnate površine, dobro so rešeni detajli, kot je razmejitev med peskom in travo, vzorno dobra je montaža igral. Jani Richter po štirih desetletjih raziskovanja in prakse v podjetju Richter Spielgeräte še vedno zavzeto preverja uspešnost montaže svojih igral in strastno širi navdušenje nad igralno kakovostjo. To, da se njihova igrala, kljub varstvu avtorskih pravic, na veliko kopirajo in tržijo, ga ne vznemirja pretirano. Trdno verjame, da se kakovost nazadnje izplača, ne daje popustov na količino in se oglašuje izključno z izobraževanjem. Za igrišče, pravi, je ključen prostor. Igrala so zelo učinkoviti in dobrodošli dodatek za zvišanje igralne vrednosti. Če lahko ponudite otrokom za igro travnik z velikim drevesom in majhno kotanjo, ki se občasno spremeni v lužo, ne potrebujete nobenih igral.

ki v javno dobro skrbi za stabilno kakovost naših naselij, ni čisto jasno. Vsekakor pa je sedanja praksa urejanja otroških igrišč v Sloveniji precej razglašena. Nekaj lahko pomaga vpogled v tujo prakso in usmeritve.

Slovenija je premajhna za unikaten razvoj igral, vendar to ne pomeni, da v svojih potrebah ni posebna. Za odpiranje poti za dobro prakso pa je potrebna kritična presoja razmer in tuje prakse.

NEKOČ IN DANES

Zgodovina urejanja otroških igrišč je tesno povezana z razvojem industrijskega mesta. Industrijski način življenja je povzročil množično zaposlovanje žensk in ustvaril potrebo po

organizirani skrbi za odraščanje. V Leipzigu je dal zdravnik Moritz Schreber leta 1865 urediti prostor za igro pod vodstvo pedagoginje. Igrišča kot prostor posebnega pomena za varno in nadzorovano odraščanje so na prelomu iz devetnajstega stoletja v dvajseto postala obvezna sestavina urejanja mest. Ameriški predsednik Roosevelt je leta 1907 javno naznanil, da so mestne ulice prenevarne za igro, ker je večina res dobrih iger na njih prepovedana, ker so poleti prevroče in ker so prepolne ljudi in kriminala, ter dodal, da tudi majhna dvorišča stanovanjskih hiš in okrasne gredice ustrezajo zgolj potrebam res majhnih otrok, zato večji otroci potrebujejo za razvoj svojih iger igrišča in ta morajo biti posebej zanje urejena tako kot šole, torej razporejena po mestu tako, da lahko vsako dekle in fant peš prideta do igrišča.

Varnost ostaja vse do danes v središču pozornosti pri urejanju otroških igrišč, pri čemer gre očitno za več vrst varnosti v razponu od higienske, fizičnorazvojne do nezgodne. Temeljna ideja igrišča izhaja iz skrbi za zdravje in razvoj otrok, ki sta bila v zgodnjeindustrijskem mestnem načinu organizacije življenja potencialno ogrožena tako, da je bilo treba otrokom zagotoviti poseben odprt javni prostor. Idealno bi bilo, če bi lahko življenje v mestu organizirali tako, da igrišč ne bi potrebovali in bi se otroci lahko v skladu s svojo naravo in potrebami igrali ves čas in vsepovsod. Treba je namreč vedeti, da otroci sami po sebi igrišč ne potrebujejo, in tudi to, da se v resnici težko igrajo na povelje. To, da se igrajo na točno določenem kraju in po možnosti še na določen način, je spreminjanje igre v nekaj, kar je v

OTROŠKO IGRIŠČE V LJUBLJANSKEM ŽIVALSKEM VRTU

MIHA FRAS

45

»Začarani gozd« v živalskem vrtu je značilno doživljajsko igrišče, ki tako rekoč brez konvencionalnih igral ponuja zelo različna igralna doživetja za majhne in velike, tudi odrasle, otroke. Novo, lani spomladi urejeno igrišče tematsko izhaja iz slovenskih bajeslovnih bitij, kot sta zmaj in kačja kraljica. Bolj kot sama zgodba pa obiskovalce privlačijo mnogotere možnosti plezanja, zibanja, dričanja, preizkušanja moči in spretnosti, premagovanja strahu in, po vse številnejših stoli in počivalnikih sodeč, tudi opazovanja vsega tega dogajanja. Zgodbe, ki jih je mogoče brati iz prirodnih plastificiranih slikanic, so kot posledek za sladokusce in dodana vrednost ureditve, prav tako kot manjše prizorišče s kačo, ki počiva v pesku in bruha vodo, ki jo načrpajo sami otroci. Razpoložene igrišču zagotavlja lokacija sama po sebi, igralne konstrukcije pod drevesnimi krošnjami, vpete v svet bajk, pa neprestano dokazujejo igralno vrednost s tem, ko številnim staršem otrok ne uspe spraviti z igrišča na načrtovani sprehod po živalskem vrtu. Igrišče je v sodelovanju s predstavniki živalskega vrta zasnoval Fredi Schelb iz Winterthurja, ki je znanje in filozofijo prevzel iz podjetja Richter Spielgeräte, v katerem je bil zaposlen, preden je v Švici ustanovil svoje podjetje.

NEVARNOST - SPREGLEDANA POTREBA

Odrasli radi verjamejo, da vedo, kaj je dobro za otroke. Otroci predvsem zelo uživajo v svobodi in imajo radi nevarnost. V uvodu v evropski standard o varnosti igral je zapisano, da je pri urejanju igrišča izpostavljenost neki stopnji nevarnosti lahko koristna, ker zadovoljuje osnovno človekovo potrebo in otrokom omogoča, da se o nevarnosti in njenih posledicah učijo v nadzorovanem okolju. Strokovnjaki dodajajo, da je pretirano zanašanje na tehnične standarde varnosti lahko zelo nevarno, ker praviloma škodi kakovosti in kreativnosti rešitev in lahko pretirano zmanjša igralno vrednost igral in ureditev.

Po presoji odraslih je igrišče varno, če se tam ne zgodi nobena nesreča. Je pa za nekatere odrasle

nesreča že strgana jopica, za druge odrgnjeno koleno, za tretje pa otrok, ki sedi na kavču in se dolgočasi. Pretirana skrb za varnost zna močno zamegliti presojo o nevarnosti in iz otroških igrišč dela oblažinjene površine za čisto in varno igro. Zaradi skrbi za varnost tudi z naših otroških igrišč izginjajo gugalnice in peskovniki, pa čeprav jih imajo otroci neskončno radi. Odrasli si nemalokrat prizadevajo odstraniti z igrišč nevarna plezala, pri tem pa mnogi ne vedo, da je plezanje zelo varno početje, ker je med plezanjem pač treba misliti, kaj delajo roke in noge. Zadnja leta je plezanje, zaradi velike privlačnosti za deklice in zaradi doberga vpliva na večje in nemirnejše otroke, pravi hit. To je dobro, saj si stro-

kovnjaki že leta prizadevajo pritegniti na igrišča večje deklice in najti načine, kako zamotiti večje otroke. Urejanje igrišč iz perspektive posebnih potreb, deklic, starejših otrok, slabovidnih, invalidnih in drugih fizičnih in psihičnih omejenosti je zelo aktualno. Raziskave in praksa dokazujejo, da je za vključitev otrok s posebnimi potrebami na igrišča treba najprej in predvsem premagati ovire v glavah. Treba je poskrbeti, da se bodo otroci igrali skupaj ne glede na svoje psihofizične zmožljivosti.

Ovire v glavah je treba premikati tudi, ko gre za posebno privlačnost igre z vodo ali spoznavanje z ognjem. Strah pred utopitvijo, mokroto, umazanijo in drugimi nepredvidljivimi nesrečami je

skupaj s stroški obratovanja in vzdrževanja nasploh najpogostejši razlog za nasprotovanje ureditvam z vodo. Pri tem pa so družbene, fizične in psihološke koristi igre z vodo tolikšne, da noben protiargument ne vzdrži presoje o razumnosti prepovedi.

Ko pridete z otrokom na igrišče, je dobro poskrbeti, da si otrok sname čelado in druga oblačila, z deli katerih bi se lahko med igro zadušil (vrvice na jaknah in jopicah), preveriti stanje na igrišču in skrbno nadzorovati otroka pri igri.

Otroka je treba naučiti, da počaka, da pri igri, igralu pride na vrsto, da vedno sede na gugalnico ali/in tobogan in da se vedno driča po toboganu z nogami naprej.

OTROŠKO IGRIŠČE V SEVERNEM MESTNEM PARKU V LJUBLJANSKI ZUPANČIČEVI JAMI

Še eno tematsko igrišče v Ljubljani v senci svetilnika vznemirja in vabi k igri že vse od namestitve prvih igral. Zasnova gradi na privlačnosti pristanišča. Njen osrednji igralni motiv je lesena barka, ki v povezavi z drugimi igrali, valovitimi platformami, pršili za vodo, skalami in peskom ponuja vsestranske možnosti za razvoj igre. Novo igrišče v Severnem mestnem parku ima značilno urbano zasnovo, ki razpoloženje igrišča v celoti vzpostavlja na novo, z oblikovanjem terena, s saditvijo rastlin in z vso drugo urbano opremo. Igrišče je izrazito koncentrirano in s sistemom poti in razsežnega travnika vpeto v širšo parkovno zasnovo. »Veseli smo, da smo tukaj,« je ob ureditvi pripomnil Jani Richter, ki je ob priložnostnem obisku Ljubljane preveril kakovost montaže in poudaril, da je ureditev enakovredna najboljšim drugod po Evropi. Zasnova igrišča je delo avtorske skupine, ki jo vodi Ina Šuklje Erjavec.

OTROŠKO IGRIŠČE V FRASSDORFU, NEMČIJA

šča, drugič v podobe pravilničnih gradov in dežel, enkrat jih barvajo, drugič ne in na vse možne načine skrbijo, da so čista in varna in tako dalje, vse skladno z različnimi spoznanji in z razvojem tehnologije in tudi trgovine.

Najnovejše usmeritve kažejo, da se tudi odrasčanje in otroška igrišča vračajo k naravi. Vse bolj se uveljavljajo igralni prostori, naravne in poustvarjene krajine, v katere so razmeščena posamezna igrala. Igrala niso pomanjšane podobe živali in gradov, pač pa konstrukcije, ki podpirajo razvoj zelo različnih iger, preizkušanje spretnosti, naravnih in fizikalnih zakonov in prilagodljivo igro. Robin Moore je v svoji raziskavi Childshood Domain leta 1986 ugotovil, da je vsestranski nadzor odraslih nad podobo in delovanjem igrišč vplival na to, da številna igrišča preprosto niso več zanimiva za igro, in nakazal potrebo po bolj uravnoteženem lotevanju zagotavljanja varnosti. Lepa igrišča so začela nadomeščati zanimiva igrišča. Romantične predstave odraslih o domišljijem in čistem svetu igre izpodrivajo podobe manj čistih, zato pa toliko zanimivejših igrišč, ki se razvijajo v sodelovanju z otroki. Absurdne usmeritve, kar zadeva varnostno ukrepanje, zaradi katerih so se igrišča spreminjala v vsestransko sterilne oaze igral na umetnih podlagah, nadomeščata usmerjenost v razumno varovanje, ki si prizadeva preprečevati najhujše nezgode, pri otrocih razvijati samovarovalno ve-

denje in samozavest ter spodbujati starše, da spremljajo otroke pri igri in jih učijo skrbeti za varnost.

USMERITVE OD BLIZU

Najpomembnejše vodilo pri urejanju igrišč postaja razpoloženje, ki vpliva na počutje uporabnikov. Za razpoloženje pri razvoju igre je pomemben predvsem prostor, ki vabi k igri z oblikovanostjo terena, vegetacijo in naravnimi materiali, kot so voda, pesek, blato, skale in les. Če bi vsak otrok imel na koncu svoje ulice rob gozda s potokom, igrišč skoraj ne bi potrebovali.

Dobro igrišče z razpoloženjem in opremo spodbuja razvoj različnih, ponavljajočih se, razvijajočih in enkratnih iger. Igralno vrednost mu določajo razmerja med polnim in praznim, velikim in majhnim, razkritim in zakritim, sončnim in senčnim, mokrim in suhim, ki spodbujajo domišljijo in so oder za spontan razvoj igre. Igrala pomenijo dodatno igralno vrednost igrišča. Imajo pa tudi sama igrala vse večjo igralno vrednost in postajajo zanimiva za uporabnike različnih starosti in zmognosti. Ponudba uporabnosti igral se širi na področje integracije posebnih potreb in prav tako na posebna področja eksperimentiranja, ki jih ponujajo igra z zvoki, s peskom in z vodo na primer.

Varnost je osrednja tema urejanja. Tehnično varnost zagotavljata evropska standarda za varnost podlag in igral. Seveda pa noben standard ne more preprečiti vseh nesreč. V duhu

Za najnaprednejša veljajo danes igrišča, ki se močno odmikajo od estetskih predstav odraslih, zato pa se toliko bolj približujejo značilnostim okolja, v katerem je odrasčanje res zanimivo. Na teh igriščih se, po prepričanju enega evropskih vodilnih mislecev in praktikov razvoja igralne vrednosti Janija Richterja, otroci lahko umežejo in zmoglijo, eksperimentirajo z guganjem na sto in en način, preverjajo naprave za črpanje vode in se predvsem igrajo, sami, s starši, prijatelji, vsak dan, nekaj minut, včasih pa tudi cele ure. Jani Richter, sicer ena osrednjih osebnosti evropske standardizacije varnosti, dobro igrišče prepozna po razpoloženju in po znakih rabe. Takole pravi: »Potepna trata naj vas nikoli ne skrbi, saj je dober znak, da se tukaj otroci veliko in radi igrajo.«

velikem nasprotju s tem, da otroci, če jim je dano, igro živijo nepretrgoma. Dejstvo, da so si igrišča izmislili odrasli, močno zaznamuje razvoj

igrišč. Odrasli v igrišča predvsem preslikujejo svoja videnja otrokovih potreb in značilnosti. Enkrat jih urejajo v nekakšna prilagojena telovadi-

razumne varnosti si sodobna praksa prizadeva preprečiti najhujše nesreče in se izogniti posledicam prevelike skrbi za varnost otrok, ki je v strahu pred tožbami zaradi nesreč številna igrišča po Evropi in Severni Ameriki spremenila v tako varna, da se na njih ni igral tako rekoč nihče. Duh novega odnosa do varnosti je v navezi z drugimi družbenimi spremembami urejanje igrišč usmeril od tehnologije k naravi: več igral je lesenih, nekoliko grobo obdelanih in zaradi potrebe po recikliranju nezaščitenih, igral je manj in igro spodbujajo tudi druge ureditve, umetne podlage pod igrali nadomeščajo naravni sipki materiali, blatne luže in shojene pleše v travi pa so prepoznane kot izraz igralne vrednosti igrišča. V duhu zdrave varnosti in visoke igralne vrednosti postajajo zaradi tega najboljše nova igrišča morda res manj estetska, zato pa so vse bolj življenjska. V duhu nove življenjskosti je tudi vse večja gostoljubnost igrišč za otroke s posebnimi potrebami. V nasprotju z mislijo, da je treba igrišča zaradi njih opremiti s posebnimi igralnimi napravami, je treba v rešitvi poskrbeti, da bodo na igrišče lahko prišli in se tam dobro počutili. Za to pa potrebujejo tri stvari: parkirišča, stranišča in druge otroke. Vse to potrebujejo tudi drugi, zato večjih zadržkov za vključevanje pravzaprav ni več.

Ena od večjih težav pri urejanju javnega prostora je vandalizem, torej namerno uničevanje opreme in ureditev. Za vandalizem na otroških igriščih se navadno krivijo večji otroci in mladostniki. Za to se danes skrbi s posebnimi ureditvami in vključevanjem teh otrok v urejanje igrišč. Predvsem dobro so se pri opremi igrišča za večje otroke izkazala različna plezala, ki zbujajo tudi preseñtljivo veliko zanimanje odrasčajočih deklic. Težave z vandalizmom lahko vplivajo na zmanjševanje volje za urejanje, kar je za javni prostor in posebej za kakovost igrišč res slabo, saj sproža nove oblike vandalizma. Ograje, ključavnice in videokamere veljajo za slabe, skrajne ukrepe za zatiranje vandalizma.

Neizpodbitno je urejanje igrišč najprej načrtovalski projekt, ki se začne s konceptualno zasnovo, razvije s podrobno idejno rešitvijo in izbiro opreme, nadaljuje z izvedbo in živi z vzdrževanjem, rabo in nadzorom. Najboljši primeri dokazujejo uspešnost rešitev z vključevanjem naročnikov in uporabnikov v vse faze od načrtovanja do vzdrževanja. Tako se krepi odnos do novega igralnega prostora in vzpostavljajo možnosti za modele soupravljanja in partnerstva pri urejanju prostora. Naročnik mora ob odločanju za konceptualno novo ureditev tudi poznati in sprejeti stroške vzdrževanja in to, da je življenjska doba povprečne ureditve približno petnajst let. ☉

IGRIŠČE V ŽIVALSKEM VRTU V ZÜRICHU, ŠVICA

Igrišče ustvarja zanimive igralne možnosti z ureditvijo in naravnimi materiali, kot so skale, pesek in blato, ter dodatno opremo, kot so črpalke za vodo. Številna dobra otroška igrišča so urejena v živalskih vrtovih, ob muzejih in podobnih ustanovah. Zakaj pravzaprav v živalskem vrtu, kamor bi starši otroke pripeljali tudi, če igrišča ne bi bilo, urediti igrišče? Ker bi bili v vrtu manj časa in manj pogosto, predvsem pa, ker bi iz vrta starši in otroci zagotovo odšli manj zadovoljni.

OTROŠKO IGRIŠČE V NOvem STANOVANJSKEM NASELJU V ZÜRICHU, ŠVICA

Novo ustvarjena urbana igralna krajina iz lesa, kovine, vrvi, mrež in peska je dovolj velika in zanimiva, da bo v skladu z usmeritvami rasla skupaj z otroki iz nove stanovanjske soseske in gostila tudi igrive odrasle. Igrišče ima že v izhodišču vse značilnosti za razvoj igre. Ko se bodo velika nova drevesa čez slabih pet let dobro vrasla, bo razpoloženje ob nekonvencionalni plezalni konstrukciji, na visečih mrežah in gugalnicah še prijetnejše.

JE LES RES SAMO ZA KRES?

Prof. dr. Franc Pohleven, predavatelj na Oddelku za lesarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani, vodja Slovenske gozdno-lesne tehnološke platforme in ustanovitelj Sveta za les

Gozd in les - neizrabljena priložnost Slovenije

Več kot 60 odstotkov slovenskega ozemlja prekrivajo gozdovi in les je edina surovina, ki je imamo v izobilju. Vendar te naravne dobrine ne znamo ceniti, to še zlasti velja za obdobje po osamosvojitvi, saj posekamo le slabo polovico dovoljenega letnega prirastka. Absurdno je, da namesto da bi les predelali doma, najkakovostnejšo hlodovino izvažamo v tujino, kjer lesni izdelki uživajo velik ugled. V Sloveniji bi morali les predelati v visokotehnološke izdelke z najvišjo dodano vrednostjo. Iz ostankov, ki nastanejo pri predelavi lesa, bi izdelali lesne kompozite (kot so na primer iverne plošče), neuporabne ostanke sečnje in predelave lesa ter odslužene lesne izdelke pa uporabili kot lesno biomasa za

SEDANJOSTI IN PRIHODNOSTI?

Les nastaja s procesom fotosinteze ob pomoči sonca in z vezavo CO₂ (v kubičnem metru lesa je uskladiščenega devetsto kilogramov CO₂). Je naravno obnovljiv in ustreza načelom sonaravnosti. Gradnja objektov in uporaba izdelkov iz lesa namesto iz drugih materialov največ pripomoreta k varovanju okolja in blaženju podnebnih sprememb. Gospodarski gozd je najučinkovitejši ponor CO₂, zato bi morali v Sloveniji posek izvajati do obsega, kot ga dopušča trajnostni razvoj. Gospodarsko krizo bi morali reševati v povezavi z reševanjem težav zaradi podnebnih sprememb. Les in predelava lesa sta za izhod iz krize izrednega pomena, saj omogočata prehod v

spevamo k zmanjšanju izpustov fosilnega CO₂, kakor če bi enako količino lesa uporabili kot energent.

KURJENJE LESA NE BO PRISPEVALO K ZMANJŠANJU IZPUSTOV CO₂

S pridobivanjem energije iz lesne biomase (namesto iz fosilnih goriv) pa kratkoročno ne bomo dosegli zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov. Zavedati se moramo, da se CO₂ sprošča tudi pri kurjenju lesa. Ob gorenju lesa se CO₂, ki se je med rastjo drevesa vezal v les, sprošča nazaj v okolje. Poleg CO₂ pa se sproščajo še drobni delci in druge škodljive snovi, ki nastanejo ob gorenju lesa. Zato zavaja podatek, objavljen v medijih v začetku letošnjega ma-

območja zaprli za promet. Zato menim, da za onesnaženje zraka v Ljubljani ni kriv le promet, ampak tudi kurjenje lesa, ki ga je v preteklosti spodbujala država in ga bo v prihodnosti prav tako. Kot nesmisel naj omenim, da je v petek, 28. maja 2010, Eko sklad v Uradnem listu objavil razpise za nepovratna sredstva tudi za vgradnjo kurilnih naprav za centralno ogrevanje na lesno biomasa za stanovanjske in večstanovanjske stavbe, s čimer se bodo v bodoče povečali izpusti CO₂ in količina prašnih delcev ter smoga. Smiselneje bi bilo, da bi v Ljubljanski kotlini namesto spodbud uvedli takse za kurjenje lesa oziroma to prepevedali, kajti ministrstvo za okolje in prostor se bo kmalu moralo spoprijeti z vprašanjem onesnaženosti zraka, to pa nas bo stalo veliko več kot sedanje spodbude za kurjenje - a oboje bomo plačali državljani. Od kar država financira kurjenje lesa, zadnji dve zimi decembra in januarja v Ljubljani nismo videli sonca, zrak pa zaudarja po dimu oziroma sajah. Podobno sem doživljal v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko Ljubljana še ni bila plinificirana.

KAJ POMAGA, ČE NEGUJEMO IN VLAGAMO V GOZDOVE, ČE NATO NE IZKORISTIMO NJIHOVEGA BOGASTVA - LESA. S TEM SE DELOMA OBOGATI TUJINA (IZVOZ HLODOVINE), DELOMA PA VLAGANJA OSTANEJO V HOSTAH, KJER LES PROPADA.

energijo. S pospešitvijo sečnje in predelave lesa bi nam bila tudi biomasa na razpolago v veliko večjem obsegu in po znatno nižji ceni - če ne celo zastoj. Na primer v času, ko je bila predelava lesa zelo intenzivna, so predelovalci za odvoz ostankov morali celo plačevati, sedaj pa je to, zaradi nesmotrne spodbujevalne politike države, najdragocenejši in najbolj iskan energent. Vendar bo energija iz lesne biomase pomembna šele, ko bomo dosegli vsesplošno občutno zmanjšanje porabe energije. Ob tako veliki potrošnji pa je njen delež sedaj zanemarljiv.

nizkoogljično družbo. Iz lesa je mogoče narediti skoraj vse: zgradbe, visoko razvite tehnološke izdelke, izolacijske materiale, tkanine, plastične mase, tekoča goriva, plin, zdravila in različne kemične snovi ... Kubični meter lesnih izdelkov prispeva k zmanjšanju izpustov CO₂ za dve toni. Torej ne kurjenje lesne biomase, ampak samo lesni izdelki zmanjšujejo izpuste CO₂. In bolj ko bomo z lesom nadomeščali energetsko potratne (fosilne) materiale, več bomo prispevali k zmanjšanju količine CO₂ v ozračju. Če iz lesa izdelamo izdelek in z njim nadomestimo nelesnega, nekajkrat več (10- do 50-krat, odvisno od materiala) pri-

ja, da je TE-TOL s prehodom na lesno biomasa zmanjšal izpuste CO₂ (zmanjšal je le izpuste CO₂ iz fosilnih goriv). Najnovejši podatki kažejo, da se povprečje prašnih delcev v zraku v Ljubljani zadnja leta, še zlasti pa zadnje štiri mesece opazno povečuje. Tega niso spregledali v Bruslju (komisija za delce, manjše od 10 mikronov - PM₁₀), od koder so nas že opozorili s tožbo. Res neumnost brez primere!

Prejšnji teden so mediji poročali, da se je kakovost zraka po letu 2008 v Ljubljani opazno poslabšala, pa čeprav se je zmanjšala proizvodnja in čeprav smo v središču zaradi gradnje ali preusmeritve prometa večja

IZZIVI, KI JIH PRINAŠAJO PODNEBNE SPREMEMBE

Toplogredni plini so težava, na kakršno doslej človeštvo še ni naletelo, zato moramo za izhod iz krize ubrati nove poti. Gospodarsko krizo mora človeštvo reševati v povezavi s skrbjo za okolje, za to pa imamo v Sloveniji več možnosti kot večina držav EU! Hkrati nas zavezuje kjotski sporazum. Zaradi zgrešene gospodarske in okoljske politike bomo morali državljeni prihodnja štiri leta za izpuste CO₂ plačati najmanj 80 milijonov evrov kazni. Je to potrebno? Tako veliki izpusti CO₂ so

1. Gradnja objektov in uporaba izdelkov iz lesa namesto iz drugih materialov največ pripomoreta k varovanju okolja in blaženju podnebnih sprememb.
2. Na razstavi Čar lesa, ki je letos potekala v Cankarjevem domu in na Magistratu od 12. do 16. maja, so bili izdelki označeni glede na svoje učinkovanje na zmanjšanje izpustov CO2. Leseni stol na sliki prispeva k zmanjšanju izpustov CO2 za 120 kilogramov.

JANEZ MEDVESEK

posledica velike porabe energije v naši energetsko potratni industriji (železarne, cementarne, proizvodnja aluminija in plastike). Žal glavni krivci za onesnaževanje in izpuste CO2 ne plačujejo kazni za izpuste in moramo stroške zanje kriti vsi državljani, kar je absurdno, lesna industrija, ki izpuste CO2 zmanjšuje, pa za to ni nagrajena oziroma spodbujana.

Da je pri nas (v naših glavah) nekaj hudo narobe, pove to, da se v izhodni strategiji države les in predelava lesa sploh ne omenjata. V posmeh strategiji pa v Slovenijo uvažamo energetsko potratne surovine (boksit in železovo rudo) in jih nato s prav tako uvoženo energijo predelamo v energetsko potratne materiale. Dodatna energija pa je potrebna še, da odpadne proizvode in izdelke po uporabi recikliramo ali uničimo!

Posledica velike potrošnje energije je tudi sprostitve veliko toplogrednih plinov in tako nas nazadnje prizadene še odkup kvot CO2 - torej veliko kupujemo, zato je finančni izplen od prodaje energetsko potratnih izdelkov pičel. Vedno znova se sprašujem, kako so lahko materiali, proizvedeni z ogromno energije in vložene delo, cenejši od lesa, ki ga ustvari narava. Šele ko bo doseženo ekonomsko-okoljsko ravnotežje in bodo v ceni izdelka vključeni tudi stroški za sanacijo škode, ki jo proizvajalec izdelka povzroča okolju in človeku, se bo izkazalo, ali je proizvodnja sploh upravičena in po kakšni ceni. Zdaj so do okolja nasilni (brutalni) materiali konkurenčni, ker proizvodnjo teh materialov financiramo (omogočamo) vsi državljani.

Glede na danosti bi morala biti Slovenija prodajalec, ne pa kupec CO2. Kaj pomaga, če negujemo in vlagamo v gozdove, če nato ne izkoristimo njihovega bogastva - lesa. S tem se delo

ma obogati tujina (izvoz hlodovine), deloma pa vlaganja ostanejo v hostah, kjer les propada. Z gozdom je treba gospodariti, saj je gospodarski gozd najboljši ponor CO2. Če bomo preveč zavarovali gozdove, bomo povzročili njihov propad, saj jih z onesnaževanjem močno ogrožata težka industrija in proizvodnja elektrike iz fosilnih goriv (organska onesnažila, težke kovine, kisli dež ...).

NAPAČNA ENERGETSKA POLITIKA SLOVENIJE

V Sloveniji ne moremo odločiti o ceni energije v svetu, lahko pa sami odločamo o tem, koliko energije bomo porabili. Da bi zmanjšali porabo energije, bi morali gospodarstvo preusmeriti v energetsko varčno industrijo. Za to imamo v lesnem bogastvu odlične danosti, vendar jih do sedaj nismo znali izkoristiti. Preusmeritev našega gospodarstva na domačo surovinsko osnovo in opiranje na lastne energetske zmožnosti bi v času boja proti podnebnim spremembam in globalni gospodarski krizi pomenila možnost za razvoj Slovenije. Sodobna lesnoprredelovalna podjetja so lahko energetsko samozadostna in svoje potrebe po energiji v celoti zadovoljijo z ostanki predelave, s presežkom pa lahko oskrbujejo še okolico. Lesna industrija ima velike zaposlitvene možnosti, hkrati se ujema s turistično usmerjenostjo Slovenije. S predelavo lesa tudi ne ogrožamo okolja in ne onesnažujemo vode in zraka. Žal pa je največje nazadovanje slovenska lesnoprredelovalna industrija doživela z osamosvojitvijo Slovenije. Pomembno je le gozdarstvo, ne pa predelava dobrine, ki v gozdu nastaja. Lesarstvo po osamosvojitvi nima ustreznega sogovornika v vladi, saj ta, navkljub lesnemu bogastvu, ni prepoznala pomembnosti predelave lesa. Lesarstvo sicer sodi na ministrstvo za gospodarstvo, vendar so

FRANCI POHLEVEN

tam do pred kratkim les obravnavali zgolj kot energent (kurivo), ne pa kot edinstveno gradivo za izdelke. V lesnih podjetjih so varčevalni ukrepi ob osamosvojitvi najprej prizadeli lasten razvoj. Za razvoj novih tehnologij, za zadovoljitev uporabnostnih in okoljevarstvenih zahtev današnjega, še posebej pa jutrišnjega dne je nujno novo poglobljeno znanje o lesu. Neverjetno je, da pri vsej obilici lesa nimamo nacionalnega inštituta za les, ki bi bil v podporo lesni industriji. Tako kot je država mačehovska do raziskav, ni nič prijaznejša niti pri izobraževanju kadrov. Večino srednješolskih in viso-

košolskih ustanov je v preteklosti zgradila panoga sama in ne država. Tudi Oddelek za lesarstvo Biotehniške fakultete je bil zgrajen ob pomoči lesne industrije, a ni zgrajen do konca, zato del pedagoškega procesa poteka v najetih prostorih Gozdarskega inštituta Slovenije. Zaradi nepopularnosti lesa in promoviranja kurjenja lesne biomase se je tudi število študentov lesarstva po osamosvojitvi Slovenije občutno zmanjšalo, kajti kurjačev, žal, ne izobražujemo! Pred dnevi sem obiskal eno od srednjih lesarskih šol, kjer so si učilnice posodobili z lastnim varčevanjem in ob pomoči

3. Energetsko najpasivnejša hiša je lesena. Na sliki individualna hiša proizvajalca Lumar IG d.o.o. Arhitektura: Barbara Glavič, Ikona arhitektura d.o.o.

ZARADI NEPOPULARNOSTI LESA IN PROMOVIRANJA KURJENJA LESNE BIOMASE SE JE TUDI ŠTEVILO ŠTUDENTOV LESARSTVA PO OSAMOSVOJITVI SLOVENIJE OBČUTNO ZMANJŠALO, KAJTI KURJAČEV, ŽAL, NE IZOBRAŽUJEMO!

sponsorjev, sočasno pa je država podpirala težko industrijo in kurjenje lesa.

Spodbudno pa je, da se je zadnje mesece odnos države do lesarstva nekoliko izboljšal, vendar veliko prepozno!

KAJ BI MORALI V SLOVENIJI UKRENITI?

Les bi morali opredeliti kot nacionalno strateško surovino in iz njega proizvajati izdelke z najvišjo dodano vrednostjo. Podpreti dejavnost oblikovanja lesa za proizvodnjo prepoznavnih in domiselnih izdelkov, s čimer bi se industriji omogočila večja konkurenčnost na domačih, predvsem pa na tujih trgih. Torej

krepi sive celice, ne pa jih s kurjenjem zastrupljati.

Povečati je treba predelavo lesa in uporabo lesa za izdelke in objekte ter posredno s tem tudi količino ostankov za energijo. Da to dosežemo, je najprej treba pospešiti realizacijo možnih sečenj iz zasebnih gozdov do dovoljenega etata.

Država Slovenija bi morala z gradnjo javnih objektov iz lesa dajati zgled državljanom, da bi se pogosteje odločali za lesene hiše. Tako pa so javni objekti (protokolarni objekt predsedovanja Slovenije EU na Brdu pri Kranju, ministrstva, fakultete, šole, vrtci, bolnišnice) navadno betonsko-jeklene kletke, obdane s steklom, plastiko in z aluminijem.

Je to res do okolja in človeka prijazen bivalni prostor? Upam, da prvotni predlog uredbe o zelenih javnih naročilih (zahteva jo Bruselj) ne bo betonski, saj je predlagani pogoj za prijavo na razpis, če načrtovani objekt vsebuje 30 odstotkov lesa, to pa bolj spominja na betonska kot na zelena naročila. Če se bo ohranilo ime »zelena«, bi morala biti objekt in oprema v celoti iz »zelenih materialov«. Vsak odmik od 100 odstotkov pa naj se pri javnem naročanju oceni z nižjo prioriteto.

Na gozdnatih območjih moramo ustanoviti Centre predelave lesa (CPL), kjer bodo povezane pridelava, predelava, prodaja izdelkov in energetska izraba ostankov proizvo-

dnje ter odsluženega lesa. Tako bi predelava lesa potekala tam, kjer ta dobrina nastaja, s čimer bi dosegli enakomernjšo poseljenost, saj bi ljudi lahko zaposlili po celotnem ozemlju Slovenije. Ostanke predelave lesa bi smiselno uporabili za proizvodnjo energije, s katero bi se samostojno oskrbovali CPL in okoliški zaselki. Lesna industrija bi na podeželju znatno prispevala k razvoju pokrajin in decentralizaciji slovenskega gospodarstva (demografski vidik). Tako bi zmanjšali dnevne migracije v industrijska središča in uporabo prevoznih sredstev, obremenitev cest ter porabo goriv, kar bi še dodatno prispevalo k zmanjšanju izpustov CO₂. V okviru CPL bi bila organizirana strokovna služba za uvajanje novih tehnologij predelave lesa. Da bi bil dosežen čim večji obseg predelave, bi morali na podeželju organizirati pospeševalno službo za spodbujanje in usmerjanje pridelave ter predelave lesa. Lesne izdelke je treba nemudoma opredeliti kot ponor CO₂ in zanje nameniti finančne spodbude. Zato se je treba načrtno lotiti označevanja objektov, izdelkov in storitev glede na izpuste toplogrednih plinov v njihovem celotnem življenjskem ciklu. V sklopu ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mora vlada čim prej ustanoviti direktorat za lesarstvo ali pa ustanoviti samostojno ministrstvo za gozdarstvo in lesarstvo, kot je bilo že v Jugoslaviji. Les in lesni izdelki so pomembni za celotno človeštvo in predelava ter uporaba lesa za izdelke in objekte sta humano dejanje, zato predlagam, da se 13. maj razglasi za mednarodni dan lesa. ☉

**IZKORISTITE
SUBVENCIJE EKO
SKLADA**

do konca julija troslojna
zasteklitev brez doplačila
(ob nakupu lesenih oken)

080 12 44

PVC

OKNA KLI že 55 let

LES

LES - ALU

ENERGETSKO UČINKOVITA OKNA

www.oknakli.si

OKNA KLI Logatec

www.oknakli.si
okna.kli@kli.si

OKNA KLI Logatec, d.o.o., Tovarniška 36, Logatec

Vitapur®

passion for living

Naročite NOV
BREZPLAČNI katalog
Vitapur še danes!

Brezplačno,
brez
obveznosti!

Pokličite

(03) 757 14 40

ali pošljite SMS s svojim
naslovom na 040 577 473.

Vrednostni bon Vitapur*

Katalogu bomo priložili posebno
darilo – bon v vrednosti 20 EUR.
Nikar ne zamudite te priložnosti!

*bon lahko unovčite pri nakupu nad 150 EUR

Svilena odeja Isola

Naj
poletna odeja
po izboru
kupcev!

Lahka svilena odeja, ki jo boste
oboževali v poletnih mesecih.
Inteligentna svila nudi ponoči
občutek svežine, proti hladnejšemu
jutru pa zagotavlja dodatno toploto.
Za spanec brez potenja!

Svilena dekica Toskana

Odlična
ideja za
darilo!

Mehka dekica iz najboljše svile bo
blagodejno **razvajala vašo kožo** in
vas popeljala v svet vabljive mehko-
be. Odeja je obdana s svilenim robom, ki
še dodatno poudarja njeno eleganco.

Svileni vzglavnik

Priporočamo vsem, ki želijo občutiti
svežino prave svile in cenijo razkošen
vzglavnik, ki ga je mogoče oblikovati po
svojih željah. Številni zadovoljni kupci
potrjujejo **izjemno zračnost svile, ki
omogoča spanec brez potenja.**

03 757 14 40

www.vitapur.si

AD Vita d.o.o., Slani trg 33, 3000 Novo mesto, Slovenija

FENG ŠUJ

Špela Kryžanowski, arhitektka, svetovalka za feng šuj in mojstrica karuna reikija

Kako ustvariti prostore, prijetne za bivanje

Feng šuj, starodavna kitajska modrost urejanja okolja, je k nam prišel pred dobrim desetletjem. V hipu, kot je to navadno z modnimi trendi, se je pojavil na straneh revij in časopisov. Vsi smo iskali ptiča feniksa in blagohotnega zmaja in zmigovali nad številnimi 'strupenimi puščicami' v svoji okolici. V skladu s feng šujem je bilo mogoče stanovati, se oblačiti in celo kuhati. Potem pa je tema po nekaj letih bolj ali manj poniknila, tako hitro, kot se je bila pojavila. Edini, ki se na to temo (vsaj uradno) niso odzvali, čeprav bi bili v resnici poleg sinologov edini poklicani kaj reči, so bili arhitekti.

Zakaj molk? Ključno pri strokovnem odzivu je dobro poznavanje obravnavane teme, to pomeni, da potrebujemo dobro strokovno literaturo. Kljub obilici knjig, ki se ukvarjajo s feng šujem, pa bi le redke med njimi lahko označili za strokovno literaturo. Knjige so množično začele izhajati v devetdesetih letih, večinoma pri nearhitekturnih založbah. Ker so bile pisane za laičnega bralca, je bilo predstavljanje podatkov poenostavljeno in le redke so na koncu navažale vire, iz katerih so črpale. Informacije in priporočila v knjigah so bili najpogosteje zapisani kot trditve, dogme, ki ne ponudijo odgovora na vprašanje, na podlagi česa so trditve postavljene (rezultat raziskovalnega procesa) oziroma kako smo do njih prišli (znanstvenoraziskovalna metoda). O avtorju smo navadno izvedeli malo ali nič. Prevaldovala so zahodna in ne azijska imena, arhitektov med njimi tako rekoč ni bilo. O verodostojnosti ali neverodostojnosti informacij, ki jih ponuja feng šuj, je zaradi vprašljivosti prevladujoče literature težko razpravljati. Dodatne težave povzročajo kulturne razlike. Feng šuj je trdno vpet v kitajsko tradicijo, kulturo in zgodovino, zato ga verjetno ne moremo nekritično iztrgati iz konteksta in ga presaditi na drug konec zemeljske oble. Najverjetneje se je stroka kritični analizi feng šuja izognila tudi zato, ker je večina dostopnih podatkov tesno prepletena s popularnim vraževerjem. Brez

poglobljenega študija in dobrega poznavanja teme pa je težko ločiti zrnje od plev. Idealno bi bilo iz korpusa znanja o feng šuju izločiti vsebine, ki transcendirajo prostor in čas in bi bile uporabne tudi v naši, zahodni kulturi 21. stoletja. Vendar kako do njih?

FENG ŠUJ GRE NA ZAHOD

Za začetek si velja ogledati, kako je feng šuj sploh prišel v Zahodno Evropo. Na Kitajskem so neko vrsto feng šuja, povezano z astrologijo in orientacijo grobov, poznali že davno v zgodovini (do 4000 let pr. n. š.). Izkopavanja kažejo (provincia Henan, Kitajska, 1988), da so grobove orientirali glede na ozvezdje Velikega voza in Severnico, oblika pa je bila skladna z razumevanjem stroja univerzuma; grobišča so pri glavi zaokrožena (krog kot simbol neba) in obrnjena proti jugu, del, kjer so noge, je kvadratne oblike (simbol zemlje) in obrnjen proti severu. Do 9. stoletja našega štetja (v času dinastij Tang in Song), iz tistega časa so prvi pisni viri o tej tehniki urejanja okolja, se je feng šuj na Kitajskem razvil v dve samostojni šoli. Šola oblike (Xingshi Pai) se je razvila na jugozahodu Kitajske in se ukvarja predvsem z analizo in razporeditvijo mas ter s tokom življenjske energije čí po prostoru in pokrajini. Šola kompasa (Liqi Pai) pa se je razvila na severu Kitajske in na podlagi orientacije in izbranih časovnih podatkov ugotavlja, kakšno kvaliteto življenjske energije čí prispeva vsaka od osmih glavnih strani neba. V starodavni Kitajski je bil feng šuj tajen in se je z njim ukvarjala le vladajoča elita. Znanje se je prenašalo ustno z učitelja na izbranega učenca. Za navadne ljudi je bila literatura o feng šuju prepovedana in kaznivo jo je bilo imeti. Čeprav so se prvi uradni zapisi o feng šuju pojavili razmeroma pozno, je s to tradicijo prežeta celotna kitajska kultura. Vsaj do industrijske revolucije. Po ustanovitvi Ljudske republike Kitajske leta 1949 je bil feng šuj uradno razglašen za 'fevdalistično vraževerstvo' in preganjan. Naj-

huje je bilo v času kulturne revolucije, ko so tiste, ki so se ukvarjali s feng šujem, preganjali, njihova dela pa zažigali. Takrat jih je veliko zapustilo Kitajsko, odšli so v Hongkong, Singapur in ZDA. Danes se feng šuj dejavno uporablja v celotni Jugovzhodni Aziji oziroma povsod tam, kjer so Kitajci vplivni. V poplavi samoooklicanih mojstrov in strokovnjakov je verjetno težko najti avtentičnega učitelja. V Aziji je morda najbolj znan veliki mojster Yap Cheng Hai, ki je v Kuala Lumpurju ustanovil akademijo feng šuja (Yap Cheng Hai Academy) in leta 2004 pomagal pripraviti prvo mednarodno konvencijo feng šuja z namenom povezati različne metode in šole v feng šuju ter promovirati kakovostni tradicionalni feng šuj.

V angleško govorečem zahodnem svetu je zanimanje za feng šuj prebudil v Veliko Britanijo preseljeni avstralski geograf in filozof Stephen Skinner, ki je leta 1976 napisal prvo knjigo o feng šuju v angleškem jeziku (The living earth manual of feng-shui). Podatke je črpal iz magičnih rokopisov iz Britanskega muzeja in od sodobnih mojstrov feng šuja v Hongkongu, Bangkoku in Singapurju. Prvi knjigi so sledile številne izdaje priručnikov feng šuja različnih avtorjev v tako rekoč vseh evropskih jezikih.

NOVODOBNI MC FENG ŠUJ

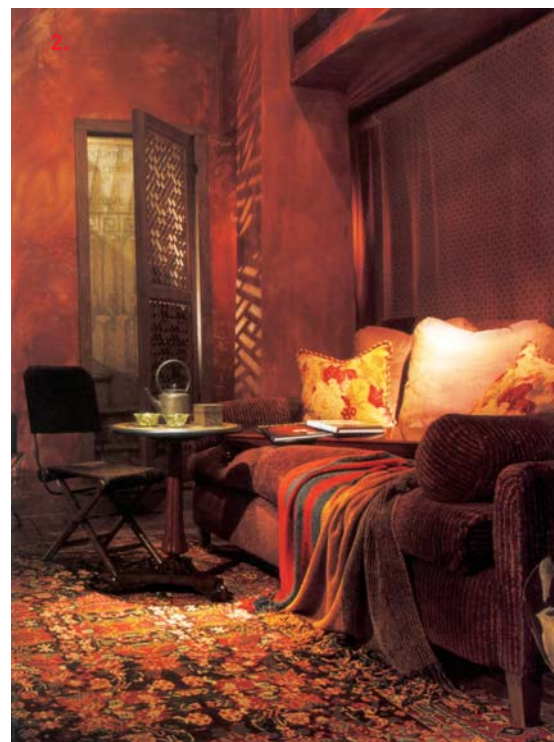
Zanimanje za feng šuj, ki zadnjih dvajset let vlada v zahodnem svetu, je večinoma povezano s t. i. novodobnim duhovnim prerodom, ki je logično nadaljevanje hipijevske revolucije iz šestdesetih let. V pretirano racionaliziranem svetu, ki mu vedno bolj vlada kapital, je lakota po duhovni protiuteži velika. Duhovno, mistično, iracionalno je sicer vedno bilo del človekovega zanimanja, vendar nikdar do sedaj tako občutno zunaj institucionalnih okvirov. Uradna zahodna duhovnost je trdno sidrana v krščanski religiji, hkrati pa je svet z globalizacijo postal manjši kot kadarkoli prej. Nauki vzhodnih kultur (predvsem indijske, kitajske in tibetanske) so zato na Zahodu zbuja-

li vedno več zanimanja. Ko je po začetnem zagonu v devetdesetih letih feng šuj postal modni hit, se je v skladu s povpraševanjem povečala tudi ponudba. Ker pa se zapletene tehnike, pri katerih je potreben poglobljen študij, bolj slabo prodajajo in ne ponujajo instantnih receptov, je nekaj spretnih posameznikov tradicionalne tehnike ustrezno prilagodilo. Tako je nastal t. i. novodobni feng šuj ali Mc feng šuj, od katerega se večina tradicionalnih mojstrov in učiteljev distancira, najdemo pa ga v večjem delu objavljene literature o feng šuju. Gre predvsem za dve tehniki: bago življenjskih področij in bagou treh vrat. Čeprav sta obe tehniki precej pripomogli k popularizaciji feng šuja v zahodnem svetu, sta hkrati tudi močno zameglili pravo vedenje o tem, kaj feng šuj je in kako naj bi deloval. Pri obeh tehnikah gre za to, da hišo obravnavata kot telo in posameznim delom hiše pripiseta vpliv na neko področje našega življenja (partnerstvo, ugled, bogastvo, projekti, pomoč od zunaj, kariera, znanje in zdravje). Po načelu vzajemnega delovanja naj bi z vplivanjem na izbrani del hiše in s preurejanjem tega dela neposredno vplivali na del svojega življenja, ki mu ta del hiše 'vlada'. Čeprav naj bi bila povezava med življenjskimi področji in smermi neba utemeljena v kitajski filozofiji, je precej ohlapna. Sporna je tudi uporaba tradicionalnih kitajskih simbolov za aktiviranje, saj sodi bolj v misticizem kot v kitajsko filozofijo. Prav kitajska filozofija pa je ključ za razumevanje tradicionalnega feng šuja. Temeljno izhodišče kitajske filozofije je povezanost vsega, kar obstaja, tudi človeka in njegovega okolja. Koncept življenjske energije čí, teorija o jinu in jangu, teorija o petih elementarnih fazah (les, ogenj, zemlja, kovina in voda) ter koncept osmih trigramov, povezanih v mrežo bagoa, so temeljne zakonitosti, na katerih so utemeljene vse tradicionalne tehnike feng šuja.

ŠOLA KOMPASA

Šola kompasa je mozne vplive zemlje (z magnetizmom) in neba (z

1. Peijevo Bank of China v Hongkongu naj bi bili, potem ko so že zgradili šest nadstropij, po posredovanju geomanta do tal porušili in začeli graditi znova. Prebivalci so poklicali mojstra feng šuja in ta je ugovarjal ostrim vogalom in robovom.
2. Razmeroma malo je realizacij, objavljenih v arhitekturnih revijah in knjigah, kjer bi bilo jasno povedano, da so bile pri njih upoštewane zakonitosti feng šuja. Izjema je Clodagh, priznana oblikovalka interjerjev irskega rodu, ki živi in deluje v ZDA. Pri svojem delu združuje spoznanja feng šuja, aromaterapije, barvne terapije in astrologije, zanjo pa je ključno oblikovanje prostorov, v katerih se ljudje dobro počutijo.

vplivi planetov in zvezd) razvila v različne metodologije in sisteme. Kompas feng šuj tako postane neke vrste žepni priročnik za kitajsko filozofijo, astronomijo, astrologijo in kozmologijo, ki s svojimi številnimi prstani (najmanj osem in največ 38) zajema glavne kategorije in delitve naštetih ved. Mojster feng šuja na primer uporablja kompas, da določi, na kateri strani neba se dvigajo različne pokrajinske formacije okrog lokacije, in jim pripiše eno od petih elementarnih faz. Ali pa izmeri zgolj orientacijo zgradbe, da bi z eno od tehnik določil razporeditev različnih kvalitet življenjske energije čí po zgradbi. Za tistega, ki se ukvarja s feng šujem, čí zemlje utripa podobno kot človeško srce. S kompasom feng šuja naj bi bilo mogoče za vsako lokacijo in točko v času določiti kvaliteto (zdravje ali bolezen) tega cikličnega utripa. Od vseh kompasnih sistemov feng šuja sta na Zahodu najbolj znana vzhodno-zahodni sistem (Ba Zhai ali sistem osmih hiš) in Xuan Kong (sistem letečih zvezd).

Vzhodno-zahodni sistem proučuje energetske vzorce hiše z vidika Zemljinega magnetizma in glede na položaj objekta v prostoru določa ugodna in manj ugodna območja za bivanje. Temelji na merjenjih s kompasom, rojstnih podatkih stanovalcev in ponovljivih izračunih. Je zelo priljubljena metoda, ker je preprosta za učenje in v nasprotju z drugimi daje zelo jasne in nedvoumne odgovore. Xuan Kong je nekoliko zapletenejša metoda šole kompasa, ki analizira kvaliteto življenjske energije čí v prostoru v različnih časovnih obdobjih. Tako kot večina tehnik feng šuja ima več različic, načeloma pa gre za povezave dveh ali več števil (t. i. zvezd), ki naj bi na vsakega od osmih segmentov zgradbe (plus središče) imela ugoden ali manj ugoden vpliv, ki se s časom spreminja. Z metodo Xuan Kong je mogoče določiti ugodnejša in manj

ugodna območja v prostoru in izbrati najugodnejši čas za pomembne dogodke (npr. selitev, poroka). Mogoče najzanimivejši vidik te metode je kitajsko razumevanje časa. Xuan Kong temelji na prepričanju, da se čas ciklično ponavlja. Kitajci torej časa ne razumejo linearno, ampak nanj gledajo kot na spiralo. Tako kot krožijo planeti in zvezde in so ciklični naravni pojavi (rojstvo, rast, propad, smrt), naj bi se ciklično ponavljale tudi situacije v času. Vendar razumevanje časa ni deterministično, ampak gre bolj za predvidevanje verjetnosti. V tej časovni spirali se verjetnost, da se nekateri dogodki zgodijo, ciklično ponavlja.

ŠOLA OBLIKE

Temeljna zakonitost šole oblike je, da na pokrajino in zemljo gleda kot na živo bitje, ki ga prežema življenjska energija čí. Čí je v zemlji in pokrajini, teče skozi njo in je okrog nje. Bistvo šole oblike in njenih priporočil je prepoznavati tok življenjske energije čí skozi pokrajino, objekt ali prostor in ga oblikovati tako, da je enakomeren, uravnotežen in ravnoprav intenziven. Ko razmišljamo o tem, kako se življenjski tok giblje, razmišljamo o tem, kako se gibata veter in voda. Ko to zakonitost razumemo, jo lahko uporabimo za oblikovanje. Enaka pravila veljajo za zasnovano mest, za organizacijo objektov in za postavitve pohištva v posameznem prostoru. Šola oblike uči, kako postaviti objekt v pokrajino, da najbolje izkoristimo njene danosti. Kako se odzvati na razporeditev cestne in vodne mreže. Uči, kako oblikovati odprtine in mase v prostoru, da bo tok življenjske energije optimalen. Uči, kako razporediti mase v prostoru, da se bomo v njem

varno počutili in čim bolj delali. Veliko priporočil je splošnih in v vsakdanji zahodni terminologiji jih je mogoče najti tudi v evropskih priročnikih za urejanje stanovanja. Na primer priporočilo, da morajo biti prostori ustrezno osvetljeni glede na dejavnost. Ali trditev, da je dnevna soba središče stanovanja in družine, zato mora imeti 'dober feng šuj', da se bodo v njej vsi dobro počutili. Druga priporočila so nenavadna in najpogostejše niso del na Zahodu uveljavljene projektantske prakse. Na primer priporočilo, da nad posteljo ali delovno mizo ni dobro imeti preklad ali polic, ker naj bi na nas vplivale obremenjujoče. Ali trditev, da sta kopalnica in WC simbolno največja energetska odtoka v stanovanju in je zato skrajno neugodno, če sta nameščena neposredno nasproti vhodnih vrat, kar v sodobnih stanovanjih ni nič nenavadnega. Številna priporočila so prepoznavno kulturnozgodovinska in za zahodni svet nimajo posebnega pomena (npr. uporaba značilnih kitajskih simbolov, kot so piščali ali kipi živali). V številnih priporočilih pa je mogoče prepoznati neko notranjo logiko, po kateri je mogoče priporočilo razložiti s čisto funkcionalnega vidika (npr. pomen dobre zaščite zaledja pri delovnem mestu) ali pa nas priporočilo opozori na nov vidik prostora, o katerem prej nismo razmišljali (npr. os vrata-odkno, ki je v feng šuju nezaželena).

FENG ŠUJ SKOZI OČALA SODOBNE ZNANOSTI

Sodeč po dostopnih podatkih feng šuj za zdaj še ni bil deležen resne znanstvenoraziskovalne analize v smislu eksperimenta ali primerjalne analize, ki bi potrdila ali ovrgla

učinkovitost njegovih priporočil. Posebej neulovljiva je s tega vidika šola kompasa (še zlasti tehnike, ki se ukvarjajo z vplivi časa), ki se ukvarja z verjetnostjo, da se bodo stvari zgodile. V sodobni arhitekturni teoriji ali okoljski psihologiji ni korpusa znanja, ki bi bil primerljiv z astrološko-geografskimi postopki te veje feng šuja. Nekoliko drugače je s šolo oblike. Njena priporočila bi bilo mogoče primerjati z dognanji sodobne okoljske psihologije. Ta podobno kot šola oblike izhaja iz prepričanja, da sta okolje in človek prepletena in da vplivata drug na drugega. Pri tem so dognanja sodobne okoljske psihologije podprta z znanstvenimi eksperimenti, spoznanja šole oblike pa z izkustveno-filozofskimi koncepti. Drugo področje, s katerim bi bilo mogoče primerjati priporočila šole oblike, so dognanja C. Alexandra v njegovem delu Jezik vzorcev. V tem delu se Alexander podobno kot šola oblike loteva značilnih prostorskih situacij, v katerih naj bi se ljudje dobro počutili. Zanimivo bi bilo pogledati, koliko so si priporočila podobna oziroma koliko se razlikujejo. Skratka, če želimo znanje feng šuja primerjati s sodobnimi dognanji in iz njega izluščiti tisto, kar je resnično uporabnega tudi za sodobno urejanje prostora, nas čaka še veliko dela. Na feng šuj lahko konec koncev gledamo kot na sklop znanja, ki je plod zdrave kmečke pameti oziroma filozofskih dognanj, izhajajočih iz življenja v povezanosti z naravo, njenimi elementi in procesi. Mogoče nas bo ravno zanimanje za feng šuj spodbudilo, da se bomo ozrli v svojo tradicijo in osvežili željo po ustvarjanju kakovostnih prostorov, ki so predvsem prijetni za bivanje. ☉

SE JE GRADNJA V NESKONČNE VIŠAVE USTAVILA?

Ana Struna Bregar

Kaj se dogaja z novo generacijo stolpnic - najbolj nenavadnih stavb?

Finančna kriza je gradbeništvo po vsem svetu zelo ohromila. Še do predlani se je zdelo, da so možnosti gradnje v višino neomejene. Predstavljeni so bili projekti, kakršnih je bila večina vajena le iz računalniških iger. Države in mesta so s stolpnica- mi kazali oziroma želeli pokazati finančno, politično in tehnološko moč. Toda v zadnjih dveh letih je bila po podatkih spletne strani www.skyscraperpage.com ustavljena gradnja več kot dvesto stolpnic višjih od 35 metrov, več kot petsto projektov pa je bilo v celoti odpovedanih.

Stolpnice so na urbanih območjih objektivno potrebna gradnja predvsem zaradi zgoščanja grajene strukture; to je tudi eno glavnih načel Organizacije združenih narodov. Hkrati je gradnja stolpnic nujno potrebna zaradi koncentracije kapitala in storitev. Zanimivo, vendar skrb zbujujoče je, da se arhitektura stolpnic v svojem bistvu od izuma, torej od konca 19. stoletja, ni bistveno spremenila, čeprav se je v tem času zelo spremenil način življenja in dela. Tehnološko so stolpnice seveda boljše in naprednejše, vendar sta osnovna konfiguracija in načrtovanje ostala večidel enaka. Večino stolpnic sestavljajo enake etaže, položene druga na drugo po vertikali, pri čemer težijo k čim boljšemu tlorisnemu izkoristku. Poleg tega smo bili zadnja leta priča nastanku več sto stolpnic, ki so bile zgrajene brez kakršnegakoli občutka za okoliški kontekst in tudi za okolje. Posledica je človeškemu merilu in uporabnikom odtujena visoka stavba, ki kratkoročno zadovoljuje predvsem potrebe investitorja, saj mu prinaša finančni dobiček. Zato je potreba po redefiniranju stolpnic čedalje večja in pomembnejša. Kritične študije o tem, kaj naj bi sodobna stolpnica uporabnikom ponudila, nakazujejo

potrebne spremembe na različnih ravneh - od sprememb razmerja med javnim in zasebnim prostorom ob stolpnica in v njih do sprememb, kar zadeva material, tehnologijo, estetiko, programe in prostorsko organizacijo, globalizacijo, okoljsko segrevanje, fleksibilnost, digitalno revolucijo, varčnost ...

Uradne opredelitve, kako visoka mora biti stavba, da velja za stolpnico, ni. Različne mednarodne institucije z različnih vidikov določajo standarde za visoke objekte in hkrati analizirajo tudi gradnjo teh objektov (Emporis Standards Committee, Council on Tall Buildings and Urban Habitat (CTBUH)). Nezavezujoč dogovor v Severni Ameriki in Evropi določa, da naj bi bila najnižja višina stolpnic 150 metrov. Stolpnice, višje od tristo metrov, pa se pojmujejo kot »supertall« ali supervisoke. Večnadstropne stavbe, ki so visoke najmanj dvanajst etaž oziroma 35 metrov, so po podatkih mednarodne institucije Emporis opredeljene kot visoke stavbe.

Od leta 2006 je vse prepoznavnejši ugledni mednarodni natečaj eVolo, katerega namen je odkrivanje najavntgardnejšega oblikovanja, ki naj bi na novo določilo arhitekturo vertikalnih struktur v novem tisočletju. Na ta natečaj prispejo številni skorajda nepredstavljeni projekti, ki bodo morda počasi le vplivali na zelo zelene spremembe.

Po podatkih ugledne japonske arhitekturne revije a+u (5:10) je leta 2003 Azija po številu visokih zgradb prvič prehitela Severno Ameriko. Po svetu je bilo v zadnjih petih letih zgrajenih več kot dva tisoč stolpnic, ki merijo več kot sto metrov oziroma so višje od trideset nadstropij. Za mesto z največ stolpnica, ki merijo več kot sto metrov, še vedno velja New York (700 objektov meri

več kot sto metrov), sledi pa mu Hongkong (400 objektov z več kot sto metri). Danes stolpnice pospešeno rastejo na Kitajskem, v Koreji, Maleziji, na Tajvanu in seveda v Združenih arabskih emiratih. Samo v Dubaju je bilo v zadnjih dvajsetih letih zgrajenih več kot 130 stolpnic, ki merijo več kot sto metrov. Zanimivo je, da je kljub velikim investicijskim vložkom arhitektura stolpnic v Dubaju dokaj povprečna in ne gre za kakovostne arhitekturne presežke.

TEKMOVANJE V VIŠINI

Tekmo stolpnic v seganju v višino so Združene države Amerike izgubile leta 1998 (Sears Towers, 442 metrov), ko sta bili v Kuala Lumpurju zgrajeni stolpnici Petronas Towers (452 metrov). Še pred kratkim je bila najvišja končana stolpnica na svetu Taipei 101. Zgrajena je bila leta 2004 in meri 504 metre. Nedavno pa je z več kot 800 metri oziroma 162 nadstropji postala rekorder med najvišjimi stavbami stolpnica Burj Dubai v Dubaju arhitekturnega biroja Skidmore Owings and Merrill. Višina Burj Dubaia je bila zaradi močne konkurence dolgo velika skrivnost. Tekma bi se v Kuvajtu s stolpom Nakheel Tower nadaljevala proti tisoč metrom, če ne bi vmes posegla finančna kriza.

Pomembnejša od tekme v vzpenjanju v višino je vloga stolpnic v lokalnem urbanem okolju - njihova umestitev v lokalni kontekst, kakovost bivanja za uporabnike in navsezadnje prepoznavna vloga stolpnice kot mestne in državne ikone. Nekatere stolpnice ne glede na višino s svojo arhitekturno zasnovo presega- jo stolpnice s povprečno zasnovo. Zato so pomembne mestne ali državne ikone in hkrati generatorji različnih dodatnih družbenih, kulturnih in gospodarskih sprememb v

- 1. Stolpnici World Trade Centra v New Yorku sta sodili med najpomembnejše ikone svetovne arhitekture. Zato so pričakovanja glede novega WTC toliko večja, zaradi spomina na katastrofo pa še toliko zahtevnejša. Po besedah nepremičninskega mogotca Larryja Silversteina, ki ima v zakupu celotno območje WTC, naj bi novi WTC ponazarjal renesanso 21. stoletja.**
- 2. Območje novega WTC naj bi sestavljalo pet nebotičnikov (WTC 1, stolpnice 2, 3, 4 in 5), park z muzejem, podzemna železnica, trgovski center in kulturno središče. Do desete obletnice napada na WTC naj bi bila končana in dostopna vsaj park in muzej. Stolpnica WTC 1 naj bi bila končana do leta 2013. Območje oblikujejo priznani svetovni arhitekti: David Childs (WTC 1), Norman Foster (Stolpnica 2), Richard Rogers (Stolpnica 3), Fumihiko Maki (Stolpnica 4), Kohn Pedersen Fox Associates (Stolpnica 5), Santiago Calatrava (transportna postaja), Frank Gehry (kulturno središče). Pri vseh projektih bodo upoštevali najzahtevnejše standarde glede trajnostnega oblikovanja in varnostnih sistemov.**

1.

55

2.

okolju. To so gotovo stolpnice 30 St Mary Axe v Londonu arhitektov Foster + Partners, Turning Torso Santiaga Calatrave v Malmöju na Švedskem, Tore Agbar Jeana Nouvela v Barceloni, Aurora Place Renza Piana v Sydneyju, Burj al Arab Toma Wrighta (Atkins) v Dubaju, CCTV Rema Koolhaasa v Pekingu ... S temi stavbami se ljudje in podjetja identificirajo, to pa pomeni dodatne pozitivne gospodarske spodbude.

Med zanimivejše, vendar zdaj ustavljene projekte, ki so napovedovali uporabne kakovostne spremembe pri snovanju stolpnic, med drugimi sodijo projekti Pritzkerjevih nagradencev (prva stolpnica švicarskega biroja Herzog de Meuron v New Yorku - 56 Leonard Street, Russia Tower v Moskvi arhitekta Normana Fosterja) in nekaterih drugih najuglednejših arhitektov (stolpnici španskega arhitekta Santiaga Calatrave Chicago Spire v Chicagu in 80 South Street v New Yorku). Podobno je tekmovanje v seganju v višino zaradi finančne krize zastalo na prelomu tisočletja, torej konec devetdesetih let prejšnjega stoletja. Projekti, ki naj bi postali ikone, Millenium Tower v Londonu arhitektov Foster + Partners, Tour sans Fin v Parizu arhitekta Jeana Nouvela (420 metrov, to naj bi bila najvišja stolpnica v Evropi), 495 metrov visok stolp v Melbournu arhitekta Harryja Seidlerja, niso bili nikoli udejanjeni.

SLOVENSKE STOLPNICE

Zaradi različnih urbanističnih in kulturnih dejavnikov je bila Evropa pri gradnji stolpnic od nekdaj bolj zadržana. Po številu stolpnic še vedno izstopa Frankfurt, posamezne četrti s stolpnici pa v zadnjem času rastejo v številnih metropolah, od Londona, Pariza, Dunaja do Milana. Trenutno je pri gradnji stolpnic v Evropi najdejavnejša Moskva, saj ima kar tri najvišje stavbe v Evropi, v Evropski uniji pa prednjači London. Commerzbank v Frankfurtu arhitektov Foster + Partners, stolpnica zgrajena leta 1997, je še vedno najvišja stavba EU in hkrati velja za prvo ekološko stolpnico na svetu. Do leta 2012 je predvideno, da bosta v Parizu zgrajena Hermitage Plaza (323 metrov, arhitekt Norman Foster) in Tour Generali (318 metrov, arhitekti Valdot et Pistre), v Londonu pa naj bi bil do olimpijskih iger končan Shard London Bridge (310 metrov, arhitekt Renzo Piano).

Pred več kot letom dni so slovenske medije vsak dan polnile novice o bližajočem se valu gradnje najmanj dvajsetih stolpnic, ki naj bi po vsej državi zrastle v prihodnjih petnajstih letih. Od sedemdesetih let prejšnjega stoletja novih stolpnic v Sloveniji tako rekoč ni bilo, v prvi polovici predlanskega leta pa ni minil teden brez razprav o načrtovanih megalomanskih gradnjah. Danes,

IAN LAMBOT

ko bi številne takrat napovedovane stolpnice že morale imeti gradbene jame, se o marsikateri od njih ne govori več. Slovenske stolpnice, ki so bile predstavljene javnosti, pa ne bodo dosegale sto metrov oziroma trideset nadstropij. Najvišja predvidena stolpnica v Sloveniji naj bi bila Emonika s 97 metri. Zgolj

Pirš), ki bi zelo vplivale na spremenjeno dogajanje v Ljubljani in spremenjeno podobo mesta, za zdaj kljub dvema odprtima gradbiščema ni videti še nič. Vendar je bilo za stolpnico investitorja S1, ki jo projektirajo Ofis arhitekti, po besedah projektantov nedavno izdano gradbeno dovoljenje.

skinda, Zahe Hadid in Arate Isozaka; najvišja naj bi merila 220 metrov. Najvišja stavba v Avstriji je Millennium Tower z 202 metrova arhitektov Gustava Peichla, Borisa Podrecca in Rudolfa Webra, sicer pa je v Avstriji še devet stolpnic, ki merijo več kot sto metrov.

FINANČNA KRIZA JE GRADBENIŠTVO PO VSEM SVETU ZELO OHROMILA. V ZADNJIH DVEH LETIH JE BILA USTAVLJENA GRADNJA VEČ KOT DVESTO STOLPNIC VIŠJIH OD 35 METROV, VEČ KOT PETSTO PROJEKTOV PA JE BILO V CELOTI ODPOVEDANIH.

kot zanimivost še podatek, da je v New Yorku 30-nadstropna stavba, visoka 110 metrov, stala že leta 1899. Zdaj je najvišja stolpnica v Sloveniji leta 1993 zgrajeni WTC v Ljubljani, ki meri 18 nadstropij oziroma 75 metrov. Danes se že gradi 90 metrov visoka nova poslovna stolpnica Kristalna palača arhitektov Braneta Smoleja in Denisa Simčiča v BTC Cityju, ki naj bi bila končana v začetku leta 2011. V Novi Gorici gradijo tri desetnadstropne stolpnice po načrtih birojev Ravnikar Potokar, Prinčič arhitekti in Sadar Vuča arhitekti ter stolpnico Eda biroja Dans arhitektov. Od treh najbolj pričakovanih stolpnic v središču Ljubljane, Emonike in dveh stolpnic Severnih mestnih vrat (Ofis arhitekti; Boris Podrecca in Sandi

Zanimivo dogajanje se obeta tudi v Zagrebu, kjer je v zadnjih letih zraslo kar nekaj poslovnih stolpnic. Najvišja stolpnica v hrvaški prestolnici je za zdaj Eurotower, zgrajen leta 2006, ki meri 97 metrov. Lani je bil izpeljan natečaj za 145 metrov visoko stolpnico hrvaške nafte družbe Crodux.

Bosna in Hercegovina ima v Sarajevu najvišjo stolpnico na Balkanu - Avaz Twist Tower, ki z 41 nadstropji meri 142 metrov (z anteno 172 metrov). V Sarajevu pa sta bili leta 2006 zgrajeni še dve 117 metrov visoki stolpnici Bosmal City Centra. V Italiji od leta 1995 ni bilo nobene nove stolpnice. Najvišja, ki meri 129 metrov, je v Neaplju. Leta 2014 naj bi bile v Milanu končane tri stolpnice arhitektov Daniela Lieb-

ZELENE STOLPNICE

Gradnja stolpnic je izjemno draga. Ugotovili so, da je ceneje zgraditi dve stometrski stolpnici kot eno dvestometrsko. Vendar so investitorji stolpnic očitno prepričani, da prostori v visokih stavbah zaradi ugleda, delno pa tudi zaradi izjemnih kvalitet, kot so neomejeni pogledi, vseeno prinašajo dobiček. V resnici se je v marsikateri stolpnici pokazalo, da prostori le niso bili v celoti zasedeni in da se je z njimi pogosto trgovalo brez donosa, tudi v nekdanjem World Trade Centru v New Yorku.

Stolpnice zaradi velikosti sodijo med izjemno velike potrošnike energije in materiala. V duhu trajnostnega razvoja bodo morali snovalci stolpnic v prihodnosti veliko

3. Commerzbank je prva uradna ekološka stolpnica na svetu. Zgrajena je bila leta 1997 po načrtih biroja Foster + Partners. Je najvišja v EU. Znamenjujejo jo vrtovi v korpusu in tehnologija, ki pripomore k zmanjšanju energije, potrebne za ogrevanje in hlajenje. Šestdeset metrov široka stolpnica ima trikotno obliko, na sredini pa je osrednji atrij. Volumen stolpnice je na vsaki strani na različnih mestih prekinjen, s čimer je telo stolpnice stanjšano, ustvarjeni so vrtovi, hkrati pa takšna oblika zagotavlja več naravne osvetlitve notranjih prostorov in manjšo rabo luči. Prav tako imajo uporabniki lepši pogled na visoke vrtove in na mesto. Zaradi podpornih stebrov in vrtovih je bila stolpnica zasnovana z jekleno in ne s cenejšo betonsko konstrukcijo. To je tudi prva stolpnica v Nemčiji, kjer je bilo jeklo glavni konstrukcijski material.

4. Tour Signal arhitekta Jeana Nouvela bo nova stolpnica v Parizu, v poslovnem območju La Defense, in bo njegov novi arhitekturni simbol. Označevala bo začetek prenove celotnega območja La Defense z namenom ustvariti energetske varčnejši mestni predel.

5. Tour Signal ima zanimivo arhitekturno zasnovo s štirimi vertikalnimi prekati, od katerih ima vsak velik atrij oziroma loggo. V duhu historičnih italijanskih loggi bodo tudi Signalove loggie močno obarvane, to pa bo zagotavljalo zanimive socialne interakcije in naravno osvetlitev notranjih prostorov. Obarvane loggie bodo vidne iz okolice, zaradi česar bo identiteta objekta edinstvena.

6. The Shard, stolpnica italijanskega arhitekta Renza Piana v Londonu, ki naj bi bila končana leta 2012, bo ena najvišjih stolpnic v Evropi in najvišja v Angliji. Z drzno in vpadljivo obliko, ki izhaja iz zgodovine gradnje stolpov, ki so ob vznožju široki in se nato ožijo, bo spremenila panoramo Londona in postala prepoznaven simbol v svetovnem merilu. Po besedah arhitekta bo stolpnica zasnovana trajnostno, in to v humanem, energetskem, ekonomskem in tehnološkem smislu.

7. Burj Dubai je najvišja stolpnica na svetu. Ponaša se s samimi presežniki: najvišja stavba, stavba z najvišjimi in najhitrejšimi dvigali, z najhitrejšo vodno črpalko, najvišja stavba s stanovanji ... Cena gradnje je preseгла 43 tisoč ameriških dolarjev za kvadratni meter.

4.

STUDIO JEAN NOUVEL

5.

STUDIO JEAN NOUVEL

bolj upoštevati načela do okolja prijaznih stavb. Nujna postaja gradnja tako imenovanih zelenih stolpnic, ki so zasnovane po načelih pasivnega oblikovanja stavb. Zanje so značilni naravno prezračevanje, uporaba dnevne svetlobe, uporaba sončne in vetrne energije, vertikalna ozelenitev, toplotne črpalke, zmanjšanje porabe energije ... Udejanja se že zamisel, da bi bile stolpnice tudi male elektrarne.

Prav tako je vse zanimivejša prenova starih stolpnic. Prav zdaj prenavljajo slavni The Empire State Building v New Yorku, ki je od leta 1931 do 1971 s 102 etažama in 448 metri veljal za najvišjo stavbo na svetu. S

120 milijonov dolarjev vredno prenovalo naj bi stavbo spremenili v energetsko učinkovitejšo in do okolja prijazno.

Poleg različnih posamičnih izstopajočih stolpnic danes izjemno velik dotrajan stavbni fond sestavljajo številne stare stanovanjske stolpnice po vsem svetu. Zgrajene so bile v skladu z danes zastarelimi standardi, prostorskimi, konstrukcijskimi in tudi energetskimi. Zanimive in uspešne prenove celih sosesk stolpnic iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja so brez izseljevanja stanovalcev že izpeljali v Berlinu. Izjemno kakovostno prenovo stanovanjskih blokovnih sosesk so zasno-

6.

57

RENZO PIANO BUILDING WORKSHOP, PH.

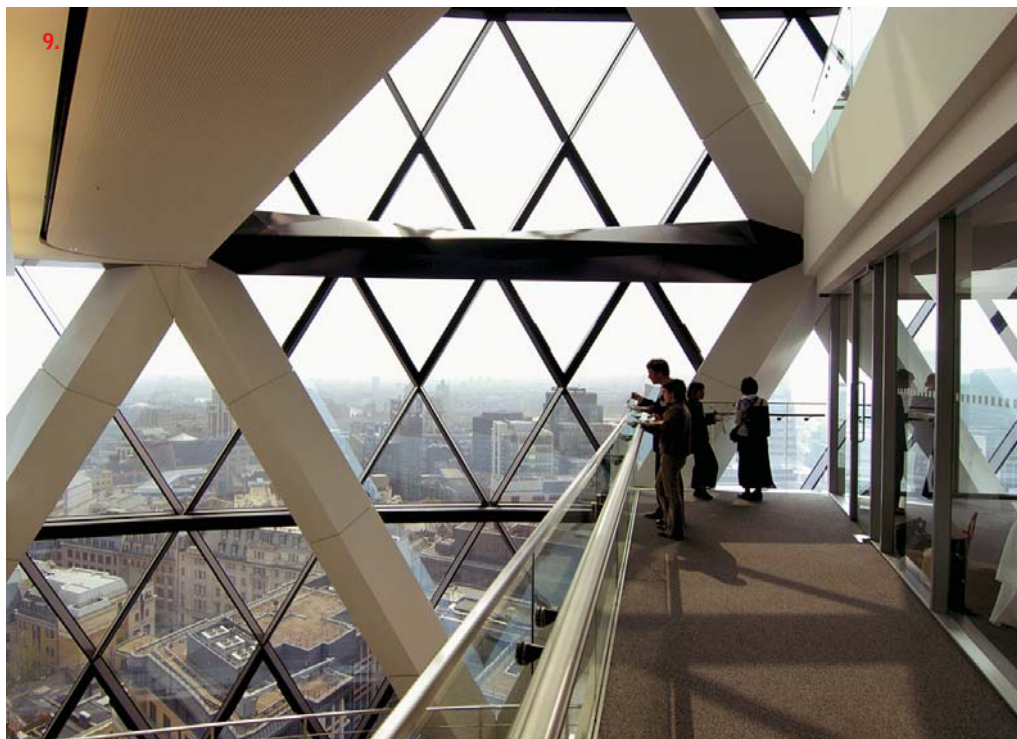
7.

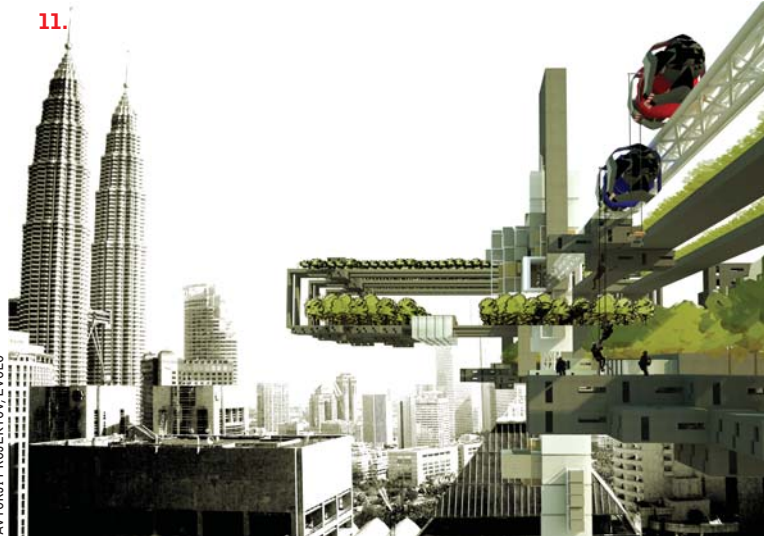
AHEILNER

NIGEL YOUNG

NIGEL YOUNG

AVTORJI PROJEKTOV, EVOLO

AVTORJI PROJEKTOV, EVOLO

vali v francoskem biroju Lacaton Vassal, ki namesto rušitev predlaga sistemsko prenovo stanovanjskih stolpnic s prefabriciranimi elementi (komunalnimi vodi, balkoni, dvigali ...), s čimer bi se izboljšal bivalni standard vseh, pridobilo bi se nekaj dodatnega prostora, prav tako bi bi-

le stavbe bolj v skladu s sodobnimi energetskimi usmeritvami. Stolpnice se navadno načrtujejo v času velikega gospodarskega in finančnega razcveta. Ker pa se recesije ciklično ponavljajo in ker megalomanski projekti neredno izčrpavajo blagajne, marsikatera gradnja

poteka ravno v obdobju gospodarske in finančne krize. Od lani, ko je bilo po vsem svetu ustavljenih veliko že začetih projektov, je nastala množica zaprtih gradbišč, ki pomenijo resno težavo in motnjo v prostoru. Prav zaradi takšnih primerov v kriznih obdobjih bi bilo smotno premisliti o začasni fazni ukrepih, ki bi zagotovili ureditev gradbišča vsaj do kote 0 (pritličja), saj bi to zagotavljalo nemoteno uporabo mestnih površin.

Kljub ustavitvi številnih projektov zaradi finančne krize, kljub terorističnemu napadu na WTC v New Yorku, predvsem pa zaradi nadaljnega zgoščanja prebivalstva in storitve v mestih bo načrtovanje stolpnic še naprej velik izziv. Vprašanje pa je, ali bo z manj denarja mogoče graditi kakovostnejše stolpnice. V času, ko z denarjem ni bilo težav, pri gradnji stolpnic ni bilo izjemnih prostorskih in arhitekturnih presežkov, ki bi v splošnem izboljšali kakovost bivanja in tako postali prepoznavne mestne ikone. Vsekakor so premisleki o človeških in prostorskih vrednotah ter o izzivih trajnostnega razvoja stolpnic nujno potrebni. Višja kakovost grajenega okolja, ki oblikuje naš življenjski prostor in vpliva na način bivanja, s tem pa tudi na razvoj in prihodnost civilizacije, mora postati nujnost. Dobra arhitektura stolpnic ne sme biti več le dodatna možnost pri oblikovanju prostora, temveč osnovni standard. Dokazano je tudi, da dobro oblikovanje zvišuje družbeno, ekonomsko in okoljsko vrednost in je zato vanj vredno vlagati. Morda bodo slabe finančne razmere le ustavile nepremišljeno gradnjo v višino in se bo na prvem mestu znašla kakovost.

8. Leta 2003 je bilo izdano vladno dovoljenje za gradnjo stolpnice 30 St Mary Axe arhitekturnega biroja Foster + Partners, visoke stolpnice v londonskem finančnem predelu, ki ima močno arhitekturno podobo nizkih stavb, z namenom, da se območje bolj razvije. Stolpnica, ki jo odlikuje netipična oblika, je v pritličju zelo spoštljiva do javnega zgodovinskega ambience in je postala ikona Londona ter spodbuda za razvoj območja. Zaradi nenavadne oblike se je prijel vzdevek Gherkin ali po slovensko kumara.
9. Stolpnica ima kljub zakrivljeni obliki ukrivljeno samo eno steklo, in sicer na vrhu. V zadnji, 40. etaži, je pod stekleno kupolo restavracija. Zato vozijo dvigala le do 34. etaže, od tam pa je do 39. etaže nameščeno dvigalo na potisk. Poleti se stavba hladi s prežračevanjem, pozimi s pasivnim sončnim ogrevanjem.
10. Zmagovalni projekt eVolo 2010 je Vertikalni zapor. Avtorji so študentje arhitekture iz Malezije. Projekt raziskuje možnosti oblikovanja zapora v zraku, kjer bi lahko zaporniki bivali v »svobodni« in produktivni družbi s kmetijskimi površinami in tovarnami, ki bi oskrbovale mesto pod zaporom.
11. Drugonagrajeni projekt eVolo 2010 avtorjev iz Indonezije se imenuje Program za oživitve habitata reke Ciliwung. Stavba je zasnovana kot naprava, ki bi zbirala odpadke, čistila vodo in zagotavljala stanovanja več tisoč ljudem.

Razgledi Perovo Kamnik

arhitektura prijetnega bivanja

Ob vznožju Kamniško-Savinjskih Alp se na izjemni lokaciji razprostira zeleno naselje Perovo, 6 dvojčkov in 6 samostojnih hiš. Naselje hiš je le dobrih 20 minut od Ljubljane, ob kulturno bogatem, zgodovinskem mestu Kamnik, kjer je vse na dlani. Širni gozdovi, cvetlični park Arboretum Volčji Potok, igrišče za golf, Naravni zdravilni gaj v Tunjicah, Stari Grad, Terme Snovik, Velika planina, Kamniška Bistrica ali domači vrt je le nekaj možnosti za prijetno preživljanje prostega časa, rekreacijo in športne aktivnosti.

Oglejte si naše spletne strani oziroma nas pokličite za več informacij:

Sava IP, d.o.o. Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana, tel.:+386 (0)1 430 41 51 in 300 98 91
info@sava-ip.si, www.sava-ip.si, www.razgledi-perovo.si

PROSTOR BOLEČINE IN SPOMINA

Poslovilni objekti so posebna tema arhitekture, ki je močno simbolno zaznamovana. Zadnje slovo, prehod iz zemeljskega sveta v svet mrtvih, je občutljiva tema. Poslovilni objekti niso zgolj pokopališka infrastruktura oziroma sanitarni objekti, temveč javni prostor, namenjen posebnim obredom in zbiranju ljudi ob posebnih priložnostih ter zato pomenijo za arhitekta velik izziv pri snovanju. Njihovo oblikovanje mora biti brezčasno, podrejeno ustvarjanju trenutkov slovesa in spominov. Arhitektura, oblikovana z enostavno, a močno simbolno, nagovorno igro praznine, materialov, svetlobe, barv in pogledov v naravo, lahko ustvari izjemne posvečene prostore, ki predstavljajo diskretno ozadje za spokojno vzdušje.

Poslovilne objekte ob pokopališčih so v Sloveniji začeli graditi v drugi polovici 19. stoletja. V mestih so v aktivno splošno rabo prišli po drugi svetovni vojni, saj so do takrat obrede ob pokojniku večinoma opravljali doma. Na množično gradnjo poslovilnih objektov je vplival leta 1984 sprejeti zakon o pokopališki in pogrebni dejavnosti ter urejanju pokopališč, ki predpisuje gradnjo poslovilnih objektov. Za slovensko kulturo ima v več pogledih izjemen pomen pokopališče Žale. Zaradi velike kulturnozgodovinske in umetniške vrednosti Žale veljajo za izjemen dosežek celo na svetovni rani. Arhitekt Jože Plečnik je leta 1940 razvil obsežen kompleks v zelenju s simbolnim portalom z mogočnim stebriščem, ki ločuje mesto živih od mesta mrtvih. Ustvaril je mesto mrtvih s subtilno postavitvijo objektov v prostor. Enajst različno zasnovanih poslovilnih kapelic je v prostor postavljenih tako, da omogočajo zasebnost svojcem. Premišljena zunanja ureditev pa ponuja prostor tolažbe in upanja ob zadnjemu slovesu. Plečnikova dediščina »Vrta vseh svetih«, kot ga je poimenoval sam, je določila izhodišče za gradnjo poslovilnih objektov po drugi svetovni vojni.

V Sloveniji je bilo zadnja leta zgrajenih veliko poslovilnih objektov, a le peščica presega povprečje. Če se peljemo po slovenski krajini, v sklopih pokopališč opazimo veliko poslovilnih objektov, ki so večinoma arhitekturno na izjemno nizki ravni. Najpogosteje jih ne načrtujejo arhitekti, saj je objekt majhne kvadrature in nezahteven v tehničnem smislu. Pri načrtovanju te majhne arhitekture se prepogosto pozabi na ustvarjanje slovesnega prostora, v nekem smislu čiste arhitekture, namenjene zadnjemu slovesu, kjer se prostor prepusti čustvom.

POKOPALIŠČE SREBRNIČE

LOKACIJA: NOVO MESTO

AVTORJI: ALEŠ VODOPIVEC, NENA GABROVEC

KRAJINSKA ARHITEKTURA: DUŠAN OGRIN, DAVORIN GAZVODA

MIRAN KAMBIČ

Pokopališče na izjemni lokaciji v smrekovem gozdu je zasnovano s spoštovanjem do krajine in hkrati z racionalnim in očiščenim jezikom kot nasprotje mehki narave, v katero posega. Objekti kompleksa so nanizani v monumentalni vstopni osi, od servisnih prostorov, ki omogočajo nemoteno delovanje kompleksa (uprava, cvetličarna, sanitarije), do osrednjega dela poslovilnega objekta, ki je deljen na intimnejši del z vežicami in javnejši del z dvorano in pokritim preddverjem. Vežice so nanizane v liniji, odprte na ozelenjene atrije, ki simbolno predstavljajo zadnji stik z zunanjim svetom. Poslovilna dvorana se z velikimi steklenimi odprtinami na eni strani obrača v naravo, na drugi pa se njen volumen ponovi v pokritem prostoru, zaključenem s kolonado stebrov. Notranja oprema zadržano nadgrajuje arhitekturno zasnovo z izbiro preprostih osnovnih materialov, kot so beton z vidno strukturo lesenega opaža, hrastov les, kamen in steklo.

Ana Struna Bregar

Izbor najboljših poslovilnih objektov v Sloveniji

POSLOVILNI OBJEKT KOTLJE

LOKACIJA: KOTLJE

AVTORJI: ROBERT POTOKAR, ŠPELA KU HAR, BLAŽ BUDJA

BLAŽ BUDJA

BLAŽ BUDJA

Poslovilni objekt v Kotljah na Koroškem stoji na skrajnem robu starega pokopališča, v osi drevoreda cipres. Zasnovan je kot poudarjena horizontala, ki se prostorsko podreja vertikalni cerkve sv. Marjete. Grajeni volumen je dvodelno zasnovan kot prostor vežice s pripadajočimi servisnimi prostori in s pokritim predprostorom. Vežice je mogoče s pomično predelno steno razdeliti v dve manjši, z dvema ločenima vhodoma. Notranji prostor je v celoti izveden iz orehovega lesa. Svetloba v prostor diskretno prihaja z zenitalno osvetlitvijo iz svetlobnika na strehi. Pokriti prostor pred vežicami rabi kot obredni prostor ob zadnjem slovesu, preden pokojnika pospremijo na pokopališče. V osi drevoreda je na stranski fasadi izvedena freska z motivom solzic, ki simbolno poveže kraj s spominom v bližnji vasi rojenega Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca.

POSLOVILNI OBJEKT ŠMARJE - SAP

LOKACIJA ŠMARJE - SAP
ARHITEKTURA ARREA (MARUŠA ZOREC,
 SODELAVCA: MITJA NOVAK, MAŠA ŽIVEC)

MIRAN KAMBIČ

MIRAN KAMBIČ

Poslovilni objekt ob pokopališču nad vasjo Šmarje - Sap je nastal na podlagi vabljenega natečaja in je nadomestil stari objekt. Pokopališče, ki stoji na nagnjenem, neugodnem terenu, nima prepoznavne orientacije. Zato novi objekt vnaša v prostor novo orientacijsko os, ki se nadaljuje proti gozdu z novim drevoredom. Na enem koncu objekta, usmerjenem proti drevoredu, je zasnovana pokrita ploščad, predvidena za poslovilne obrede, hkrati je to tudi glavni vhod na pokopališče. Na leseni fasadi na ploščadi se na željo investitorja pojavi diskretni simbolni nagovor lesenega križa. Na nasprotnem koncu objekta je v objekt zarezan zamaknjen prostor, od koder se odpirajo pogledi na Grosupeljsko nižino in je namenjen predvsem trenutkom za osebno pomirjanje. Z vzdolžno podolgovato obliko objekt na eni strani tvori rob pokopališča, na drugi pa se z leseno členjeno fasado in vsemi javnimi prostori odpira proti naravi, kjer je ohranjen gaj različnih dreves. Dve vežici, ki sta zasnovani popolnoma introvertirano, preveva bela barva, v skupnih prostorih pa toplino ustvarjajo lesene obloge.

POSLOVILNI OBJEKT TEHARJE

LOKACIJA: TEHARJE

ARHITEKTURA: LENA KRUŠEC, TOMAŽ KRUŠEC,
SODELAVCA: MIHA ŽARGI, MATEJ NOLDA

MIRAN KAMBIČ

MIRAN KAMBIČ

Nov poslovilni objekt na teharskem pokopališču je nadomestil nekdanjega in je moral biti oblikovan v podobnih zunanjih dimenzijah kot prejšnji. Vseeno so potrebe po prostorskih zmogljivostih narekovale umestitev servisnih prostorov (pisarne, sanitarije in kuhinja) v kletno etažo. Izhodišče oblikovanja novega objekta je bilo ustvariti prostor kontemplacije oziroma miren prostor, namenjen obujanju spominov. Z uporabo osnovnih arhitekturnih elementov, kot sta zid in streha, ki čim manj sugerirata kakršnokoli simboliko, je bil oblikovan nevtralen objekt, v katerem imajo prednost predvsem čustva žalujočih. Kompozicija zidov in strehe je zasnovana tako, da pridejo najbolj do izraza lepi panoramski pogledi na okoliško krajino in da je očem ljudi, ki so v objektu, zakrito dinamično pokopališče. Poleg drzne, a vendar zadržane oblike estetsko vrednost objekta dopolnjujeta izbira in obdelava različnih materialov: lesa, lokalnega kamna, betona in žameta.

URBANI PROSTORI

POSLOVILNI OBJEKT KRAŠNJA

LOKACIJA: KRAŠNJA
ARHITEKTURA: OFIS

TOMAZ GREGORIČ

TOMAZ GREGORIČ

Neposredno ob pokopališču v kraju Krašnja, ki ga zamejuje dolg raven zid, je bil lani zgrajen nov poslovilni objekt s kapelo. S svojo obliko išče dialog med ortogonalnostjo pokopališča in naravno konfiguracijo spuščajočega se terena, v katerega je umeščen. Oblika objekta izhaja iz trajektorij pobočja, na katerem stoji pokopališče. Zunanja obodna stena kot krivulja ustvarja ločnico med gozdom na bregu in ploščadjo na ozelenjeni strehi objekta, sočasno pa je to glavni nosilni zid objekta. Servisni prostori (shrambe, kuhinja in sanitarije) so nanizani v notranjosti objekta vzdolž zunanje obodne stene. Poslovilna kapela je oblikovana kot posebna manjša krivulja, ki se naslanja na zunanji betonski obod. Občutek topline ji daje macesnova ritmično oblikovana stenska obloga, ki se pred zunanjo ploščadjo, namenjeno druženju, spremeni v veliko stekleno površino. Ta zagotavlja vizualni in fizični stik notranjosti in okoliškega prostora. Streha tvori lastno krivuljo in ustvarja nadstrešek pred kapelo. Kríž lebdi nad poslovilnim prostorom. V prostoru predstavlja dinamični svetlobni element, in sicer kot svetlobno okno podnevi in kot žareč element ponoči.

KREDITI

Nova KBM d. o. o., Ulica Vite Kraigherja 4, 2505 Maribor, junij 2010

PRENOVITE SI DOM ZA NOVE ZGODBE

Z **osebni** ali **stanovanjski** krediti, prilagojenimi vam in vašim potrebam, si uredite dom v katerem boste z veseljem pisali svojo zgodbo.

Preverite našo ponudbo na www.nkbm.si/kredit ali nas obiščite v najbližji poslovalnici, kjer vam bodo bančni svetovalci pomagali pri iskanju rešitve za vas.

 Nova KBM
Tisoč zgodb, ena banka.

 080 17 50 | www.nkbm.si

ŽE 20 LET Z VAMI

INTERDOM[®] SALON POHIŠTVA

OPREMA CELOTNEGA
STANOVANJA, HIŠE
IN PISARNE PO MERI

Interdom tudi v Celju!

Interdom d.o.o. **Interdom v Mariboru**

TC CITY, Ulica Vita Kraigherja 5, Maribor

Tel: 02/ 252 55 99 Gsm: 051 371 009 / 041 680 318

Interdom d.o.o., PE Celje

EK CENTER, Mariborska 88, Celje

Tel: 059 224 595 Gsm: 051 625 822

VRHUNSKE NEMŠKE KUHINJE

Häcker

kitchen.germanMade.

Kuhinje po meri

* cena z aparati

2.900,-

4.548,-

MOŽNOST DO
36
OBROKOV
PLAČILA

5
let
GARANCIJE

* V ceni zajeti aparati iz družine **SIEMENS**

- hladilnik
- pečica
- steklokeramična plošča
- napa 60 - INOX
- korito INOX

Kuhinja v barvi magnolija / siva, dolžina 2450 x 3050 mm Različne barve in postavitve z navedenimi elektro aparati. Pomivalni stroj in armatura za doplačilo. V ceni je zajeta dostava in montaža. B 20142

BREZPLAČNO

 IZMERA na domu

 PREVOZ

 MONTAŽA

* cena z aparati

3.100,-

5.105,-

Kuhinje po meri

sjaj!

5
let
GARANCIJE

* V ceni zajeti aparati iz družine **SIEMENS**

- hladilnik
- pečica
- steklokeramična plošča
- napa 60 - INOX
- korito INOX

Kuhinja v barvni kombinaciji črno sijaj / oreh, dolžina 4000 mm Zidna obloga zajeta v ceni! Različne barve in postavitve z navedenimi elektro aparati. Pomivalni stroj in armatura za doplačilo. V ceni je zajeta dostava in montaža. B 100264